

Innspill til Universitets- og høyskolelovutvalget

Unit – Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning

Utarbeidet av: Avdeling for strategi og styring i samarbeid med fagavdelingene

Kontakt: postmottak@unit.no

Tilhørighet: Avdeling for strategi og styring, Unit

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	4
1. Innledning	6
1.1. Bestilling fra universitets- og høyskolelovutvalget	6
2. Digitalisering for forskning, utdanning og administrasjon	6
2.1. Samarbeid, styring og finansiering	7
2.2. Struktur og organisering	8
2.3. Automatisering og smarte campus	9
2.4. Databruk og beslutningsstøtte	10
3. Datadeling	10
3.1. Hva er datadeling?	10
3.2. Formålsbeskrivelse: hvorfor bør data deles.....	11
3.3. Sektorens behov og utfordringer	12
3.4. Dagens utfordringer med regelverk for datadeling	13
3.6. Hvordan kan regelverk i universitets- og høyskoleloven bidra til økt datadeling.....	15
4. Åpen forskning	16
4.1. Hva er åpen forskning?.....	16
4.2. Formål for åpen forskning	16
4.3. Sektorens behov og utfordringer	17
4.4. Dagens utfordringer med regelverk.....	17
4.5. Om regelverk i universitets- og høyskoleloven kan bidra til en bedre løsning.....	17
5. Taushetspliktbestemmelser og forskning	18
5.1. Utlevering av taushetsbelagte opplysninger til forskning	18
5.2. Konkret forslag til lovregulering	18
6. Læringsanalyse	18
6.1. Hva er læringsanalyse?.....	18
6.2. Sektorens behov og utfordringer	19
6.3. Dagens løsning og rettstilstand	20
6.4. Hvordan kan regelverk i universitets- og høyskoleloven bidra til en bedre løsning.....	21
6.5. Fellestjenester for læringsanalyse	22

6.6. Konkret forslag til lovregulering	23
7. Studentmobilitet.....	23
7.1. Hva er studentmobilitet?.....	23
7.2. Sektorens behov og utfordringer	23
7.3. Dagens løsning	24
7.4. Svakheter ved dagens løsning (inkl. evt. svakheter i hjemmel, regelverk)	25
7.5. Hvordan kan regelverk i universitets- og høyskoleloven bidra til en bedre løsning.....	26
7.6. Konkret forslag til lovregulering	27
8. Nasjonale fellestjenester: Behov for reglendinger i eksisterende bestemmelser	28
8.1. Vitnemålsportalen	28
8.2. Register for utestengte studenter (RUST).....	29
8.3. Current Research Information System (Cristin/NVI).....	30
8.4. Søkjetjeneste for godkjenning av utenlandske studier (GAUS)	31
9. Behov for andre lovendinger	34
9.1. Krav til vitnemål.....	34
9.2. Opptakskarantene og Samordna opptak	34
9.3. Omtale av Unit i universitets- og høyskoleloven	35
9.4. Digital undervisningskompetanse	35
9.5. Digital transformasjon: adgang til uttesting av ny praksis.....	35
9.6. Annet	35
1. Vedlegg: forslag til lovtekst	37
• Lovbestemmelse om Units mandat	37
• Forskrift om datadeling	37
• Åpen forskning.....	37
• Taushetsplikt	37
• Læringsanalyse.....	37
• Studentmobilitet.....	38
• Nasjonale register og fellestjenester	38
• Andre forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven.....	41

Sammendrag

Det er behov for hjemler for deling og gjenbruk av data og personopplysninger, for å kunne gjennomføre og få effekt av de digitaliseringstiltak som gjøres i universitets- og høyskolesektoren (UH-sektoren). Det foreslås derfor å samle nasjonale registre og andre felles datakilder i en egen forskrift for datadeling. Dette vil sikre oversikt og konsistente avveininger av formål og rammer for datadeling, samtidig som hvert datadelingsformål ikke har egen forskrift. Det foreslås også hjemmel for Units mandat og forskrift om samfinansiering for IKT og fellestjenester.

Det er viktig at digitalisering og datadeling ikke medfører et for stort inngrep i personvernet og rettssikkerheten til de registrerte (de personene opplysningene er knyttet til), og derfor er det særdeles viktig at kravene i GDPR overholdes ved deling og behandling av personopplysninger. På enkelte områder er det derfor nødvendig at universitets- og høyskoleloven inneholder supplerende bestemmelser til GDPR, for eksempel for å sikre rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger når institusjonene utøver offentlig myndighet. Samtykke som rettslig grunnlag kan ofte vurderes, men i situasjoner hvor det i realiteten skjer en myndighetsutøvelse, vil ikke samtykke bli ansett som reelt, jf. som eksempel drøftelse under kap. 6.3. Videre er det også hensiktsmessig at universitets- og høyskoleloven inneholder bestemmelser som klart definerer formålet med deling og behandling av personopplysninger. Dette er områder hvor GDPR åpner for supplerende bestemmelser i særlover, i dette tilfellet universitets- og høyskoleloven.

Behovet for analyse som gir institusjonell og individuell læring medfører at læringsanalyse, studentmobilitet, åpen forskning og beslutningsstøtte bør beskrives som viktige formål i UH-loven. Åpen forskning har i tillegg betydning for formidlingsformålet i UH-loven, siden forskningsdata bør formidles i større grad enn dagens praksis.

Dataflyt er en forutsetning for digitalisering, og datadeling trenger klart mandat i regelverk. Studentmobilitet og internasjonalisering stiller særlige krav til rettslig regulering. Regelverksutfordringene for studentmobilitet og internasjonalisering er i stor grad knyttet til EUs personvernforordning (GDPR), og spesielt det rettslige grunnlaget for å overføre personopplysninger til utlandet og nasjoner som ikke er omfattet av EU/EØS-samarbeidet, såkalt tredjeland.

Digitalisering vil kreve prosesser for endringer av regelverk, siden digitalisering medfører endringer av organisering, struktur og samarbeid. Arbeidsprosesser endres når teknologi benyttes til å utføre flere arbeidsoppgaver, det blir enklere samarbeid over avstand, digitale kopier er delbare og muliggjørende plattformer utnyttes. Automatisering bør kunne gjennomføres i forskning, utdanning og administrasjon, slik at menneskelige ressurser kan frigjøres.

Viktige interesser som i dag ikke har klare formålsbeskrivelser i UH-loven, og som det er behov for i en digital verden:

- Åpen forskning, med avklaringer rundt deling av forskningsdata
- Studentmobilitet og internasjonalisering
- Læringsanalyse som kan bidra til bedre læring og innsikt i læringsprosesser
- Datadeling som støtter høy kvalitet i forskning, god tilgang til livslang læring og effektive løsninger for universitets- og høyskolesektoren

Innspillet inneholder konkrete forslag til endringer i lovtekst. Forslagene til lovendringer er også samlet i et eget vedlegg. For læringsanalyse og studentmobilitet foreslås det at disse enten angis som egne formål (eller oppgaver) for institusjonene, eller at det gis egne bestemmelser om bruk av personopplysninger til disse formålene. Åpen forskning foreslås tatt inn i forarbeidene til loven som del

av institusjonenes formidlingsoppdrag. Oppheving av taushetsplikt ved deling av utdanningsinstitusjonenes data til forskning foreslås tatt inn som egen bestemmelse. Det er foreslått en rekke klargjøringer knyttet til eksisterende nasjonale registre og fellestjenester. For datadeling foreslås det hjemmel i loven med mulighet for forskrift med detaljerte bestemmelser.

1. Innledning

1.1. Bestilling fra universitets- og høyskolelovutvalget

Unit viser til bestilling av 19.06.2019 fra universitets- og høyskoleutvalget, hvor det er bedt om Units innspill til utvalgets arbeid med forslag til ny universitets- og høyskolelov. Unit har fått frist til 30.09.2019 til å levere sine innspill.

Det fremgår av bestillingen at utvalget ønsker innspill knyttet til digitalisering i universitets- og høyskolesektoren, som tar høyde for mulighetene for digitalisering innenfor alle deler av sektoren, som for eksempel utdanning, forskning, studieadministrasjon, ledelse mv., og tilrettelegger for at institusjonene kan ta i bruk relevante digitale verktøy på disse områdene.

Videre går det frem av bestillingen at utvalget imøteser konkrete forslag til lovendringer, både når det gjelder endringer i eksisterende bestemmelser og forslag til nye bestemmelser. Forslag til nye bestemmelser kan for eksempel være aktuelt innen læringsanalyse, studentmobilitet eller datadeling og åpen forskning.

2. Digitalisering for forskning, utdanning og administrasjon

Kunnskapsdepartementet la høsten 2017 fram Digitaliseringsstrategi for universitets- og høyskolesektoren¹. Strategien beskriver en rekke felles målbilder knyttet til digitalisering, og bidrar til at institusjonene skal være i stand til å ta i bruk relevante digitale verktøy.

For å følge opp føringene og realisere strategiens konkrete mål har Unit, sammen med institusjonene og representanter fra berørte sektorer, utarbeidet handlingsplan for digitalisering i høyere utdanning og forskning². Handlingsplanen ivaretar også føringer fra andre styringsdokumenter. De til enhver tid gjeldende sektormålene for forskning og høyere utdanning vil alltid være hovedmålene også for arbeidet med digitalisering og IKT:

- Høy kvalitet i utdanning og forskning
- Forskning og utdanning for velferd, verdiskapning og omstilling
- God tilgang til utdanning
- Effektiv, mangfoldig og solid høyere utdanningssektor og forskningssystem

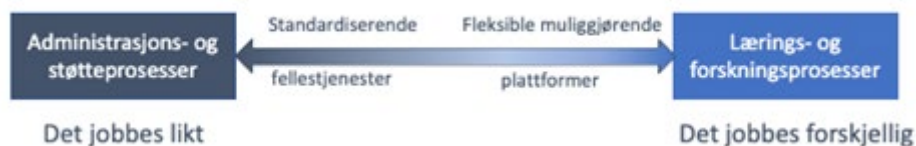
For å gi en ramme for hva som skal etableres som fellestjenester er det tatt et utgangspunkt i at jo nærmere kjerneoppgavene til institusjonene tjenestene ligger, jo større skal tilretteleggingen for innovasjon, lokal styring og valgfrihet være:

- Dess nærmere administrative prosesser og støtteprosesser, skal arkitekturen og løsningene være standardiserende fellestjenester. Disse må også realiseres som plattformer som nye tjenester igjen kan bruke.
Eksempler: Økonomi og lønn, arkivering, tilgangsstyring (IAM), Samordna opptak
- Dess
- nærmere lærings- og forskningsprosesser, skal arkitekturen og løsningene være fleksible, muliggjørende plattformer og valgfrie fellestjenester, med sterk grad av institusjonelt selvstyre.
Eksempler: Modulær og integrasjonsvennlig læringsplattform, tilgang til data for gjenbruk -

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/digitaliseringsstrategi-for-universitets-og-hoyskolesektoren---/id2571085/>

² <https://unit.no/handlingsplan-digitalisering>

eksempelvis studentdata fra Felles studentsystem, datalagring, en «appstore» med tilgang til klargjorte og integrerte systemer til valgfri bruk som for eksempel digitale eksamensløsninger.

Det foreligger en rekke IT-politiske føringer for offentlig sektor formulert i ulike styringsdokumenter. Dette gjelder blant annet stortingsmelding om digitalisering Digital agenda³, Nasjonal strategi for tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata⁴, Én digital offentlig sektor Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor⁵ og de årlige digitaliseringsrundskrivene⁶.

Digitalisering handler om å bruke teknologi til å fornye, forenkle og forbedre. Det handler om å tilby nye og bedre tjenester, som er enkle å bruke, effektive, og pålitelige. Digitalisering legger til rette for økt verdiskaping og innovasjon, og kan bidra til å øke produktiviteten i både privat og offentlig sektor.

Pålegg fra offentlig sektor gjelder ikke for private universiteter og høyskoler, men Unit anbefaler at påleggene legges til grunn for forståelse av digitalisering i denne sammenheng siden føringene gjelder størstedelen av UH-sektoren og det er etablert svært mange fellestjenester som dekker både offentlige og private institusjoner. Tilgangen for private institusjoner til å bruke fellestjenester, spesielt der disse oppfyller nasjonale krav, bør beholdes.

2.1. Samarbeid, styring og finansiering

Samarbeid og samfinansiering for IKT-området og fellestjenester har lang tradisjon i UH-sektoren. Løsninger som støtter formålene i universitets- og høyskoleloven (uhl.) bør ha anledning til samfinansiering. Regjeringen har i sin digitaliseringsstrategi for offentlig sektor varslet at det skal gjøres videre arbeid med samfinansiering og samstyring av digitaliseringstiltak. Samfinansiering og samstyring av IKT-området, inkludert digitaliseringstiltak, fellestjenester og nasjonale register for UH-sektoren, bør hjemles i universitets- og høyskoleloven for å sikre at sektorspesifikke løsninger har klare rammer.

Forarbeidene⁷ til gjeldende universitets- og høyskolelov stadfester at institusjonene skal samarbeide med andre universiteter og høyskoler og tilsvarende institusjoner i andre land, lokalt og regionalt samfunns- og arbeidsliv, offentlig forvaltning og internasjonale organisasjoner. Samarbeid er nedfelt som en forventning i uhl. § 1-3, blant annet for å sikre effektiv ressursbruk hos institusjonene.

Unit ser behovet for at en lignende forpliktelse om samarbeid med Unit bør fremgå av universitets- og høyskoleloven. Unit ble opprettet med vedtekter og skal tilrettelegge for godt samarbeid, bedre og mer effektiv og koordinert innsats for digitalisering av utdanningsinstitusjonene. Unit er et direktorat opprettet for å tilrettelegge for effektiv digitalisering på tvers av institusjonene. Unit har ansvaret for

³ Digital Agenda Meld. St. 27 (2015-2016) <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-27-20152016/id2483795/>

⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-tilgjengeliggjoring-og-delning-av-forskningsdata/id2582412/>

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/en-digital-offentlig-sektor/id2653874/>

⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/digitaliseringsrundskrivet/id2623277/>

⁷ Ot.prp.nr. 79 (2003-2004). Kap. 12 Merknader til de enkelte bestemmelsene

nasjonal samordning og har et overordnet forvaltningsansvar på IKT-området. Units ansvar for å levere fellestjenester, bør fremkomme i loven som et særlig ansvar lagt til Unit.

Dersom en slik lovbestemmelse vedtas, kan den også åpne for at departementet for enkelte områder kan vedta utfyllende forskriftsbestemmelser. For eksempel kan det være aktuelt å gi forskriftsbestemmelser om krav til organisering, brukermedvirkning, finansiering, bruk og forvaltning av fellestjenester.

2.1.1 Konkret forslag til lovregulering om Units mandat

(1) Unit – Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning er ansvarlig for å samordne, levere og forvalte fellestjenester innen administrasjon, utdanning og forskning i universitets- og høyskolesektoren.

(2) Departementet kan gi forskrift om fellestjenester i sektoren, herunder krav til organisering, brukermedvirkning, finansielle bidrag, bruk og forvaltning.

(3) Utdanningsinstitusjonene skal samarbeide med Unit for å sikre effektiv ressursbruk, kvalitet og standardisering av fellestjenester.

2.2. Struktur og organisering

Akademisk frihet omfatter i dag læreinholdet i undervisningen, og innholdet i forskningen eller i det kunstneriske og faglige utviklingsarbeidet. Hver ansatt har selvstendig faglig ansvar for innhold og opplegg av undervisning, og for å velge emne og metode for sin forskning. Digitale verktøy gir nye muligheter for opplegg og metode. Digitalisering medfører endringer i hvordan oppgaver utføres, og dette påvirker diskusjonen rundt tolkning av akademisk frihet. Noen ansatte tolker valg av opplegg og metode til å omfatte valg av hvilke kontorstøtteverktøy som kan anvendes, selv om institusjonene har gjort valg om rammer for administrative oppgaver som utføres likt. Åpen forskning medfører krav om publisering av analyser og data i åpne kanaler, mens kanalvalg tidligere har vært tolket av mange som hver enkelt forskers ansvar.

Digitalisering endrer ofte arbeidsprosesser, og kan gi nye arbeidsmåter og endre fordeling av oppgaver:

- Maskiner gjør flere arbeidsoppgaver: i UH-sektoren for eksempel i smarte campus, sensorer brukt i forskning, digital eksamen
- Enklere samarbeid over avstand: i UH-sektoren for eksempel i nettbaserte kurs, europeiske forskningsinfrastrukturer, videomøter, folkeforskning, utforming av praksis for studenter og digitale bibliotekstjenester
- Muliggjørende plattformer: i UH-sektoren for eksempel i forskningsnett, Feide for innlogging, Office365 for kontorstøtte, AWS/Azure for labmaskiner til studenter og Google for søk.
- Digitale kopier er gratis og kan deles umiddelbart: forskning endrer karakter, digitale tvillinger kommer, pensum er lett tilgjengelig, bibliotek endres, videobruk øker, simuleringer kan skje i større omfang, data kan bevares, data kan gjenbrukes

Kombinasjonen av endringene kan medføre at oppgaver flyttes mellom organisasjonsenheter og nivåer, slik det har skjedd med digital vurdering der digital eksamensløsning medfører større standardisering av arbeidsprosesser på tvers av studiesteder. Som det påpekes i utredningen⁸ åpner digitalisering for en enda mer åpen og etterprøvbar offentlig forvaltning. Forslaget til arkivlov har utvidet virkeområdet for arkivloven for å dekke også oppgaver utført av private innenfor formål fra det

⁸ Fra kalveskinn til datasjø NOU 2019:9 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-9/id2639106/>

offentlige. Universitets- og høyskoleloven omfatter både offentlige og private aktører, og dersom den skal være teknologinøytral bør oppgavene som beskrives også ta hensyn til digital utførelse.

Eksempel på at felles digitaliseringsløft skaper endringer er arbeidet med digitalisering av eksamen i høyere utdanning. Det har medført større samordning av rutiner, og det kan være formålstjenlig at lokale eksamensreglement samordnes på nasjonalt nivå når det er etablert digitale fellesløsninger som brukes på samme måte av mange aktører. Unit forventer at flere lokale prosesser vil løses av fellestjenester, noe som vil redusere behovet for lokale regelverk for hver prosess, men øke behovet for samordning av regelverk på nasjonalt nivå.

Studenters tilknytning til institusjonene kan påvirkes av læringsomgivelser digitalt, internasjonale kurs som tas inn i studieprogram, utvekslingsavtaler, livslang læring, praksis under utdanning og andre faktorer. Livslang læring vil ofte medføre at studenter får et forhold til mer enn et universitet eller en høyskole, og at det er behov for datadeling mellom institusjonene og studenten. Studenters rettigheter bør spenne over institusjonsgrensene, også over grensene mellom fysisk campus og kjøkkenbordcampus. Digitale løsninger er en del av studenters flyt mellom studiesteder, norske institusjoner og praksisplasser, slik vi for eksempel ser med Arbeidslivsportalen som gir dialog og datadeling mellom praksisvirksomhet og lærested.

2.3. Automatisering og smarte campus

UH-sektoren har over tid automatisert saksbehandling og prosesser som egner seg for maskinell behandling, særlig innen administrasjon og forskning. Roboter er satt i arbeid, og det forventes en kraftig vekst i oppgaver som gjøres maskinelt. Sensorer kan måle mer enn før, og de er rimelige i bruk. Det er gjort kraftige sprang i videobruk, språktolkning og maskinlæring generelt som gjør at kunstig intelligens er nyttig på mange flere områder enn tidligere. UH-sektorens oppgaver bør ha åpning for at både menneskelig og kunstig intelligens kan tas i bruk for å bidra til forskning, utdanning og formidling.

Et hinder for å kunne teste ut og implementere bruk av kunstig intelligens er ofte juridiske begrensninger knyttet til databehandling og datadeling. For å ta i bruk de mulighetene digitalisering gir, fordrer dette at man har rettslig grunnlag for å bruke personopplysninger og andre typer data til nye formål. Etske vurderinger av AI-løsninger for forskning gjøres i de etiske forskningskomitéene. Det pågår en diskusjon om automatisering i offentlig sektor, og Unit mener at det bør åpnes for en generell adgang til automatisering i UH-sektoren. Dette må likevel sees i sammenheng med om hjemler for automatisert saksbehandling som er foreslått i forslaget til ny forvaltningslov blir vedtatt, og med hvilken ordlyd. En generell adgang til automatisering vil innebære at tilgjengelige datakilder kan benyttes så lenge nødvendige personvern hensyn er ivaretatt. Digital vurdering kan ha utfordringer knyttet til forenkling av arbeidsflyt, både fordi klageadgangen er svært omfattende og fordi lokale reglementer har lagt strenge restriksjoner på hvem som kan være sensor (roboter har sjelden førsteamanuensis-kompetanse). Nye vurderingsformer, som sikrer studentene gode formative og summative vurderinger, vil trolig også omfatte automatiserte løsninger med adaptive elementer. Det er behov for både tolkning av regelverk og felles forståelse av mulighetene for utdanning i en digital hverdag.

Proaktive tjenester er når systemer varsler om endringer slik at tjenester ytes før brukeren har bedt om tjenesten. Eksempel er at en student som har arbeidskrav varsles om at det mangler innleveringer. Mer komplekse tjenestekjeder⁹ kan krysse organisasjonsgrensene, slik at NOKUT kan varsle om godkjenning

⁹ Tjenestekjeder i kunnskapssektoren 2019, rapport fra faggruppe i KD

av utenlandsk utdanning til studenten, som så gjennom Vitnemålsportalen kan dele det med studiesteder, potensielle arbeidsgivere og andre relevante parter.

Smarte campus, for eksempel med automatisk deteksjon av brukerbehov slik at lys og varme justeres, bidrar til det grønne skiftet. Samtidig må personvern ivaretas, noe som både krever hjemmel for behandling, innebygd personvern og god informasjonssikkerhet i selve løsningene.

2.4. Databruk og beslutningsstøtte

Beslutninger krever tilgang til data, ofte fra flere kilder, for å gjøre analyser. Beslutningsstøtte bygges ut for virksomhetsstyring, men det er også behov for tilsvarende tilganger til å ta beslutninger både på nasjonalt nivå og for enkeltpersoner. Læringsanalyse er eksempel på beslutningsstøtte som har komponenter på flere nivå: studenten trenger tilbakemeldinger på sin læringsprosess, underviseren ønsker informasjon om undervisningen, studieprogramkoordinator må ha oversikt over nøkkelinformasjon for studieprogrammet, institusjonen trenger rapporteringsdata for alle sine emner og Kunnskapsdepartementet trenger data for analyse på nasjonalt nivå.

Administrativ beslutningsstøtte har bruk for tilgang til data, at data kan flyttes dersom det er nødvendig for å gjøre analyser, og vil gjerne ha tilgang til å sammenligne relevant informasjon på tvers av institusjoner (benchmarking).

Læring og digital kompetanse på institusjonelt nivå er helt avhengig av tilgang på data og gode prosesser for beslutningsstøtte. Datadrevet forvaltning innebærer blant annet at data brukes aktivt for å kvalitetssikre prosesser, følge opp informasjonsforvaltning, effektivisere arbeid, sikre transparens og yte gode tjenester.

Digitalisering medfører ofte mer bruk av data for å forbedre arbeidsprosesser, noe som medfører at forvaltning, analyse, læring og organisasjonsutvikling smelter sammen med oppgaven som utføres.

Dette medfører:

- Beslutningsstøtte på personnivå blir en del av oppgaven som utføres for å dekke formålet
- Beslutningsstøtte i organisasjonen (virksomhetsstyring) blir en del av oppgaven
- Inkrementelle endringer støttes av små, kontinuerlige forbedringsforsøk
- Data rundt oppgaven blir brukt til statistikk og analyse
- Behov for å dele data i egen organisasjon, med andre aktører enn før
- Viderebruk av data utenfor egen organisasjonsenhet

3. Datadeling

3.1. Hva er datadeling?

Med datadeling forstås at data som samles inn eller genereres hos én virksomhet, gjøres tilgjengelig for andre virksomheter og åpner for samhandling og at data fra flere aktører kan sammenstilles og gi ny kunnskap. Datadeling skiller i to hovedformål: gjenbruk og viderebruk.

3.1.1 Gjenbruk av data

Gjenbruk betyr at data som allerede er samlet inn om f. eks. en person eller en virksomhet, gjenbrukes for å unngå at de samme dataene samles inn flere ganger hos ulike virksomheter. Dette kalles «kun én gang»-prinsippet og skal sikre at personer eller virksomheter ikke må bruke unødvendig tid på å fylle ut skjemaer og rapportere inn opplysninger som offentlige myndigheter allerede har samlet inn. Prinsippet er utformet med utgangspunkt i offentlig forvaltning, men har også anvendelse over i andre offentlige institusjoner som universiteter og høyskoler.

Livslang læring betyr at behovet for å se på tvers av flere utdanningsinstitusjoner øker, også for høyere utdanning. Nasjonalt studentregister er et eksempel på et register som vil kunne gjenbrukes til studieadministrativt formål fra mange aktører.

For beslutningsstøtte er det blant annet behov for å sammenligne med tilsvarende aktiviteter (benchmarking). Dette er en utfordring når data for analyser inneholder personopplysninger, og man har behov for å se på data fra andre organisasjoner, for eksempel for å sammenligne sykepleieutdanninger på tvers. I dag er personopplysninger i UH-sektoren samlet inn med tre ulike formål: utøvelse av offentlig myndighet, allmenne interesser og forskning/statistikk. Dersom opplysningene også skal kunne brukes til benchmarking bør dette fremgå av universitets- og høyskoleloven, eller en datadelingsforskrift gitt med hjemmel i loven, jf. kap. 3.7.

3.1.2 Viderebruk av data

Viderebruk betyr at data som er samlet inn til ett formål benyttes til et annet formål, gjerne i sammenheng med annen informasjon fra flere kilder. Vanlige formål for viderebruk er forskning, analyse og statistikk, politikktutforming, virksomhetsstyring (Business Intelligence), benchmarking (sammenlikning av egen virksomhet opp mot sektoren), innovasjon og utvikling av nye tjenester¹⁰. Både gjenbruk og viderebruk kan skje i økosystemer med mange partnere.

I tilknytning til læringsanalyse vil viderebruk av data være aktuelt. Data som er samlet inn med studieadministrativt formål kan brukes til å gi tilbakemeldinger til studenter eller undervisere om læringsutbytte. Personvern hensyn tilsier at personopplysninger brukt til andre formål må ha lovhjemmel. En utførlig drøftelse av bruk av data til læringsanalyse fremgår av kap. 6.

Forskning har egne bestemmelser om tilgang til viderebruk av data i flere lover, for å sikre kunnskapsgrunnlag og tilgang. Forskning og statistikk i allmennhetens interesse er også selvstendige behandlingsgrunnlag i henhold til GDPR, og som har supplerende rettsgrunnlag i personopplysningsloven § 8.

Unit foreslår å samle lovhjemmel for viderebruk av data i en forskrift om datadeling, slik at tilgang til viderebruk av personopplysninger har en ryddig regulering. Dette vil også kunne eliminere rettslige hindre for datadeling. Se forslag til konkret lovtekst i kap. 3.7 og i vedlegg.

3.2. Formålsbeskrivelse: hvorfor bør data deles

Akademisk frihet innebærer at forskere skal kunne formidle idéer eller fakta. Dette innebærer både at forskere skal kunne ha tilgang til idéer (for eksempel fra forskningspublikasjoner) og fakta (forskningsdata med analyser), og at de skal kunne dele idéer og fakta (data). Datadeling er et viktig verktøy også for akademisk frihet.

Datadeling er en viktig forutsetning for å oppnå en effektiv digitalisering. "Kun-en-gang"-prinsippet slår fast at borgere bare skal trenge å avgi informasjon til det offentlige en gang. Datadeling forbedrer brukeropplevelsen, i tillegg vil man kunne spare administrative ressurser ved å dele data rett fra kilden til mottaker. Ansatte trenger for eksempel ikke å lete frem data, overgi dataene i papirform til borgeren, som så leverer det til en annen myndighet i papirform eller som ustrukturerte data slik det for eksempel har vært tradisjon for med vitnemål før Vitnemålsportalen.

¹⁰ OECD. (2015). Data-driven Innovation: Big Data for Growth and Well-Being. <https://www.oecd.org/sti/data-driven-innovation-9789264229358-en.htm>

I universitets- og høyskolesektoren var man tidlig ute med å dele data på tvers av ulike organisasjoner. Data fra det studieadministrative systemet Felles studentsystem har for eksempel lenge blitt overført til Lånekassen i forbindelse med utbetaling av studielån og senere omgjøring av lån til stipend. Lånekassens adgang til å innhente opplysninger fra andre offentlige myndigheter er regulert i Forskrift om Lånekassens adgang til innhenting av opplysninger¹¹. Et annet eksempel på dataflyt i UH-sektoren er resultatutveksling mellom institusjoner, hvor studentene kan samtykke i at resultater oppnådd ved en institusjon, overføres til en annen institusjon. Til tross for at Norge var tidlig ute med å digitalisere informasjonen, er ikke gevinstpotensialet av digitaliseringen tatt ut. Dette påpekes av OECD i deres analyse¹² over hvilke stater som får mest effekt ut av digitaliseringen, hvor Norge har rykket nedover. Dette funnet gjenspeiles også i UH-sektoren.

3.3. Sektorens behov og utfordringer

Nasjonale registre og portaler finnes allerede på en rekke felter, se kapittel 8 for mer informasjon. I tillegg vil det være behov for å opprette nye registre i samsvar med behov for effektive løsninger og god samhandling for å oppfylle formålene definert i UH-loven. Man ser behov for deling av forskningsdata i større grad enn i dag, det er for eksempel behov for deling av data i forbindelse med studentmobilitet og i forbindelse med læringsanalyse. Studenter i praksis har behov for å dele informasjon og data i sitt praksisarbeid, og det samme behovet har både faglærere og praksislærere i virksomhetene.

Datadeling for forskning er regulert av mange lover og forskrifter. Føringer for deling av forskningsdata er dokumentert i Nasjonal strategi for tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata¹³. Analyser av behov for e-infrastruktur¹⁴ viser at det forventes fortsatt svært rask vekst i mengden forskningsdata. Mer om åpen forskning er beskrevet i kapittel 4.

Unit ser et økende behov for deling av data. Dette gjelder både innenfor de områdene hvor det i dag allerede deles data, men også for nye typer data (for eksempel måledata fra IoT på smarte campus, nye tjenester innen forskning, eller stordata for AI). I tillegg er det et ønske fra sektoren at dataene man har, kan brukes til andre formål enn hva som tradisjonelt har vært ansett å være innenfor universitets- og høyskolesektorens virkeområde. For at organisasjoner på tvers i forvaltningen kan utvikle og bruke like tjenester og funksjonalitet, må det rettslige grunnlaget for samhandling mellom aktørene være på plass, i tillegg til at de digitale systemene tilrettelegger for deling både teknologisk og gjennom samordning av begreper og prosesser.

I dag deles det data mellom Unit og andre aktører i sektoren, f.eks. NOKUT og Lånekassen. I tillegg deler også institusjonene selv data med ulike aktører. Samtidig er det et stadig større behov for at aktører i offentlig sektor har mulighet for å få tilgang til hverandres data. Dette vil også ivareta regjeringens ambisjoner om «kun en gang»-prinsippet.

¹¹ <https://www.lanekassen.no/nb-NO/Toppmeny/Forskrifter/Andre-forskrifter/Innhenting-av-opplysninger/>

¹² OECD. (2017). Open-Useful-Reuseable Government Data Index (OURdata). Open Government. doi:https://doi.org/10.1787/gov_glance-2017-graph139-en https://www.oecd-ilibrary.org/governance/government-at-a-glance-2017/open-useful-reusable-government-data-index-ourdata-2017_gov_glance-2017-graph139-en

¹³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-tilgjengeliggjoring-og-deling-av-forskningsdata/id2582412/>

¹⁴ ESFRI roadmap (EU) <http://roadmap2018.esfri.eu/strategy-report/the-evolving-role-of-research-infrastructures/>

Eksempler på behov for datadeling på nasjonalt nivå er hentet fra analysearbeid i regi av KD. Unit har deltatt i en arbeidsgruppe nedsatt av Kunnskapsdepartementet som har sett på muligheter for ulike tjenestekjeder som krysser organisasjonsgrenser i kunnskapssektoren. For å lykkes med å skape brukervennlige tjenestekjeder, er det et behov for deling av data i større grad enn hva som er tilfelle i dag. For eksempel har Lånekassen et ønske om at søkere som søker opptak til universiteter og høyskoler gjennom Samordna opptak, samtidig kan søke om lån og stipend. Et annet ønske fra Lånekassen er at informasjon om endringer i studentens studiesituasjon også gjøres tilgjengelig for Lånekassen, slik at studentens kundeforhold automatisk blir endret dersom det er behov for det. Som nevnt ønsker man deling av data mellom aktører hvor det i dag ikke deles. Som eksempel nevnes at utdanningsinstitusjonene i dag mottar politiattester med og uten merknader i forbindelse med søknad om opptak til høyere utdanning. En utfordring er at politiet nå utsteder politiattester digitalt, men at det ikke finnes noen måte å verifisere de digitale politiattestene på. Et PDF-dokument er lett å manipulere, og dokumentene inneholder heller ingen form for stempel eller signatur. Som det fremkommer av rapporten om tjenestekjeder ønsker Unit å få politiattestene direkte fra politiet og inn i nettsøknaden. Lovhjemmel for dette er allerede på plass i universitets- og høyskoleloven, jf. uhl. § 4-15 (5), men bestemmelser i politiregisterforskriften § 36-6 er per i dag til hinder for opprettelse av en slik tjenestekjede.

Et eksempel er at Unit ønsker å utvikle en tjeneste «*Min kompetanse*», hvor borgerne kan få tilgang til en samlet oversikt og kontroll over egen formell kompetanse og kunne dele denne informasjonen og data ved behov og etter eget initiativ. Denne tjenesten ble også beskrevet i forbindelse med rapporten om tjenestekjeder. I forbindelse med denne tjenesten ønsker Unit på sikt å kunne få tilgang til sertifiseringer, sertifikater, vedtak om godkjenning av utenlandsk utdanning, ansettelseshistorikk, førerkort og lignende fra andre offentlige register. I tillegg er det ønskelig å få tilgang til ulike autorisasjoner, m.m., slik at dette også kan deles gjennom portalen. For å få til dette er det nødvendig at Unit har rettslig grunnlag for å behandle denne type personopplysninger i portalen, og lovhemmel til å samle inn opplysningene fra andre offentlige myndigheter.

Et annet område hvor Unit ser det vil være behov for datadeling i fremtiden er innenfor analyse og beslutningsstøtte. I den sammenheng har man behov for data både på personnivå (det vil si personopplysninger), institusjonsnivå og nasjonalt nivå. Dette vil kunne bidra til at institusjonene kan sammenligne status og utvikling innen virksomhetsstyring, og da er det ønskelig å kunne ha tilgang til aggregerte data på tvers av institusjoner. Samtidig øker behovet for analyser på ikke-aggregerte data, for eksempel for å følge gjennomstrømning av enkeltpersoner i utdanningsløp, gi instituttledere tilgang til detaljer i egen organisasjonsenhet, styrke studieprogramlederes innsikt eller gi studenter tilbakemeldinger knyttet til egen læring.

Mer bruk av analyse og statistikk gjør at det er behov for å avklare både begrepsbruk og organisatorisk og teknologisk samhandling. Unit anbefaler at regelverk, så langt mulig, ikke gir føringer på spesifikk teknologi, men omhandler hvilke data som kan behandles og deles, og til hvilke formål. Tilsvarende bør regelverk regulere hvem som er behandlingsansvarlig, men ikke detaljere hvilke aktører som er underleverandører eller driftspartnere. Dette må reguleres av databehandleravtaler som behandlingsansvarlig er ansvarlig for å inngå.

3.4. Dagens utfordringer med regelverk for datadeling

På nasjonalt nivå er det gjennomført en konseptvalgsutredning¹⁵ for datadeling i offentlig sektor, der det er identifisert et overordnet behov for regelverksutvikling for datadeling: "Det er behov for et mer harmonisert og digitaliseringsvennlig regelverk med ensartede begreper, som legger til rette for

¹⁵ https://www.difi.no/sites/difino/files/deling_av_data_kv_u_sladdet.pdf

automatisering av prosesser gjennom deling og gjenbruk av data. Regelverket må sikre forsvarlig databehandling, slik at data deles når de kan og skjermes når de må.”

Det er stort fokus på datadeling i Norge, men det er mange utfordringer for å operasjonalisere datadelingen. Noen av utfordringene er usikkerhet rundt hva som er tillatt etter gjeldende regelverk. Spesielt etter ikrafttredelsen av GDPR har dette fått mer oppmerksomhet. Dersom man skal gjenbruke eller viderebruke personopplysninger krever det et rettslig grunnlag, i form av samtykke fra den registrerte eller for eksempel med hjemmel i nasjonal rett. Unit mener derfor det er behov for klare og tydelige lovhjemler om datadeling og behandling av personopplysninger. Det supplerende rettsgrunnlaget må angi hvilke personopplysninger som kan deles og mellom hvilke aktører. En annen utfordring er knyttet til taushetsbelagt informasjon, som f.eks. karakterer fra videregående opplæring eller universiteter og høyskoler. Ved deling av denne type opplysninger er det avgjørende at det bare deles med de som har et tjenstlig behov for det, og at man anonymiserer eller pseudonymiserer opplysningene hvor det er mulig.

Kostnadene som knytter seg til datadeling er en utfordring når gevinsten ikke kommer samme sted som investeringene. Dette gjelder blant annet kostnadene knyttet til utvikling av nye systemer, utvikling av integrasjoner mellom eksisterende systemer, samt kostnader knyttet til drift og vedlikehold av løsningene for datadeling. Hvis Unit for eksempel utvikler en plattform eller lignende hvor personer kan dele data om egen kompetanse, vil dette antagelig være mest besparende for de som sitter på dataene i dag, og ikke Unit. Behovet for gode samfinansieringsmodeller øker som følge av datadeling.

En annen utfordring er at dataene i dag finnes mange ulike steder, og i mange ulike systemer. Dette medfører også at det er vanskelig for privatpersoner å ivareta sine rettigheter etter GDPR, da det er vanskelig å få oversikt over hvor dataene finnes.

I tillegg står man ovenfor nasjonale utfordringer som dreier seg om manglende koordinering og styring av deling av data i offentlige virksomheter. Det har også vært en tendens til lite fokus på verdikjeder for data og produksjonsdata som gjennom en verdikjede der rådata raffineres til informasjon, gir grunnlag for kunnskap. Det er på nasjonalt plan en manglende harmonisering av begreper som skaper usikkerhet om hvilke data som kan deles. Mye av dette vil ikke kunne løses gjennom universitets- og høyskoleloven, men Unit mener det er viktig å tilrettelegge slik at man i fremtiden ikke stoppes av regelverket når det er behov for å dele data.

3.5. Gode løsninger som legger til rette for datadeling

Unit ser det er en utfordring at man på mange områder innenfor universitets- og høyskolesektoren har manglende oversikt over hvilke opplysninger som finnes, og hvem som har forvaltningsansvar og eierskap til opplysningene. Sourcingstrategi med valg av underleverandør av driftsoppgaver er en annen problemstilling enn ansvaret for drift og forvaltning. Avklaring av hjemmel for datadeling i forskrift vil lette også arbeidet med avtaleverk og oppfølging av komplekse tjenestekjeder og ulike valg av underleverandører.

3.5.1 Nasjonalt studentregister: Eksempel på behov for nytt register

Dataflyt utdanningsinstitusjonene seg imellom, eller mellom utdanningsinstitusjonene og offentlig sektor for øvrig baseres i dag på en rekke områder på papirbasert utveksling der borgeren selv må få tak i denne informasjonen og levere den videre. Noen av disse datautvekslingene er på plass, men det er behov for flere løsninger. I føringene for digitalisering i offentlig sektor legges det til grunn at informasjon som det offentlige allerede har om en borger («den registrerte») ikke skal etterspørres på nytt når en offentlig etat har behov for tilgang til denne informasjonen for å gjennomføre sine lovpålagte oppgaver. Det arbeides i stadig større grad med å få på plass lovhjemler for å få tilgang til

data på tvers av sektorene, dette gjelder også data som nasjonale aktører som Unit forvalter på vegne av utdanningssektoren.

Hvis man får opprettet et nasjonalt studentregister vil dette kunne tilrettelegge for datadeling på en god måte, og gjøre duplisering av data unødvendig. Dette vil også understøtte livslang læring med utdanning og kunnskapsutvikling fra flere institusjoner gjennom et langt yrkesliv.

Det bør for eksempel lages en nasjonal indeks (register) over hvilke personer som studerer ved hvilke institusjoner, etter mal av det som finnes i Vitnemålsportalen. Det vil trolig være nødvendig med en lovhjemmel i universitets- og høyskoleloven for å sikre rettslig grunnlag for opprettelse av en slik nasjonal indeks (register). Dersom forslaget om datadelingsforskrift går gjennom, jf. kap. 3.7, kan bestemmelser om rettslig grunnlag fremgå av en slik forskrift. En nasjonal indeks med hvilke personer som er aktive studenter vil kunne muliggjøres ved løsninger (API'er) for innhenting av data for semesteravgift, studierett, semesterregistrering, i tillegg til resultatinnhenting. Eksempelvis vil det antakelig komme forespørsler om tilgang til resultatdata for enkeltpersoner fra både UDI og IMDi om relativt kort tid, da dette er informasjon de ønsker seg. Å få en god løsning for utveksling av resultatdata som også kan benyttes av andre offentlige etater er det som er viktigst med hensyn på studieadministrative data. I tillegg er det noen dataelementer som må kunne utveksles for å følge kravet om gjenbruk av offentlig data. Et eksempel på dette er betaling av semesteravgift. Videre finnes det samarbeidsavtaler mellom institusjonene om felles-grader/andre typer samarbeid om utdanning, der det er behov for tilsvarende datautveksling om studieretter, semesterregistrering, resultater.

Formålet med nye register, som for eksempel nasjonalt studentregister, vil først og fremst være effektiv og rask myndighetsutøvelse, som også er ressursbesparende. I tillegg sikrer det kvaliteten på opplysningene, ved at de hentes rett fra kilden, og brukeropplevelsen for borgerne blir bedre. Andre tjenester og register kan ha formål som kvalitetssikring, innsyn for brukerne, samarbeid med næringsliv eller tilrettelegging for ny faglig aktivitet både innen forskning og utdanning. En felles datadelingsforskrift vil sikre konsistente vurderinger av begrensinger i dataflyt og skjerming av informasjon.

3.6. Hvordan kan regelverk i universitets- og høyskoleloven bidra til økt datadeling

Units vurdering er at det er behov for økt datadeling i universitets- og høyskolesektoren, og at dette kan løses med en bestemmelse i universitets- og høyskoleloven som gir Unit myndighet til å opprette tjenester for datadeling, med mulighet for utfyllende bestemmelser i en datadelingsforskrift. For eksempel kan det være hensiktsmessig å hjemle gjenbruk/viderebruk av data for å opprette et nasjonalt studentregister i en slik datadelingsforskrift. Per i dag er det vanskelig å få til gode og effektive tjenester for datadeling på grunn av institusjonenes eierskap til dataene. For eksempel er det vanskelig for Unit per i dag å opprette et nasjonalt studentregister, fordi utdanningsinstitusjonene er behandlingsansvarlige for, og har eierskap til, opplysninger om sine studenter. En forutsetning for at Unit skal kunne opprette et slikt register er da at man får et rettslig grunnlag for behandling av opplysningene som finnes i registeret.

3.7. Konkret forslag til lovregulering

Ordlyden i en bestemmelse om datadeling kan for eksempel være slik:

- 1) Unit kan gjenbruke og viderebruke data fra statlige, fylkeskommunale og private utdanningsinstitusjoner, offentlige systemer og offentlige myndigheter til å opprette tjenester for administrasjon, beslutningsstøtte, utdanning og forskning for universitets- og høyskolesektoren, innenfor Units virkeområde.*
- 2) Departementet kan gi forskrift om datadeling i universitets- og høyskolesektoren.*

4. Åpen forskning

Forskning som skjer ved bruk av offentlige midler, skal være til det beste for alle. Derfor er det viktig at også dataene bak forskningsresultatene er tilgjengelige for flest mulig: for andre forskere, men også for forvaltningen og næringslivet. Strategien for deling og tilgjengeliggjøring av forskningsdata slår fast tre grunnprinsipper for offentlig finansierte forskningsdata i Norge:

- Forskningsdata skal være så åpne som mulig, og så lukkede som nødvendig.
- Forskningsdata bør håndteres og tilrettelegges slik at verdiene i dataene kan utnyttes best mulig.
- Beslutninger om arkivering og tilrettelegging av forskningsdata må tas i forskerfellesskapene.

4.1. Hva er åpen forskning?

Åpen forskning er et samlebegrep som dekker åpen tilgang (open access), åpne data (open data), åpne metoder og åpen kildekode med mer. Norges mål om åpen forskning harmoniserer med EUs digitale strategi om “open science, open innovations, open to the world” fra 2016¹⁶.

I Norge er prinsippet med åpen tilgang til forskningsresultater tatt opp i forskningsmeldingen «Vilje til forskning» (St.meld. nr.20, 2004-2005)¹⁷. I “Klima for forskning”, St.meld 30 (2008-2009)¹⁸ står det i kap. 12.2 “Prinsipielt mener regjeringen at all offentlig forskning bør være åpent tilgjengelig, så sant ikke andre hensyn hindrer det”. Dette ble ytterligere presisert i St.meld. nr. 18 (2012-2013) “Lange linjer”¹⁹ der det står: “Prinsipielt mener regjeringen at all forskning som er helt eller delvis offentlig finansiert skal være åpent tilgjengelig.” Intensjonene i disse meldingene ble videreført og fastsatt som retningslinjer i 2017 i “Nasjonale mål og retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige artikler”²⁰ Forskningsrådet er pådriver for åpen forskning og har utarbeidet en policy⁵ for dette som støttes av regjeringen gjennom stortingsmeldingen «Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019 – 2028», St.meld.nr 4 (2018-2019)²¹.

4.2. Formål for åpen forskning

Målet med åpen forskning er å gjøre mest mulig av offentlig finansiert forskning tilgjengelig for forskersamfunnet, studenter, næringslivet og befolkningen ellers.

¹⁶ Open innovation, open science, open to the world: A vision for Europe (EU publications)
<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3213b335-1cbc-11e6-ba9a-01aa75ed71a1>

¹⁷ «Vilje til forskning» (St.meld. nr.20, 2004-2005)
<https://www.regjeringen.no/contentassets/f7b9aa81d4ee47d89e72f109def5239c/no/pdfs/stm200420050020000dddpdfs.pdf>

¹⁸ Klima for forskning”, St.meld 30 (2008-2009)
<https://www.regjeringen.no/contentassets/057291a3e4bf4825b23e48edda46a32c/no/pdfs/stm200820090030000dddpdfs.pdf>

¹⁹ St.meld. nr. 18 (2012-2013) “Lange linjer”
<https://www.regjeringen.no/contentassets/9f8d4da472c04edf8cabee3fed441b3d/no/pdfs/stm201220130018000dddpdfs.pdf>

²⁰ Nasjonale mål og retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige artikler
<https://www.regjeringen.no/contentassets/ae7f1c4b97d34806b37dc767be1fce76/nasjonale-mal-og-retningslinjer-for-åpen-tilgang-til-vitenskapelige-artikler.pdf>

²¹ «Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019 – 2028», St.meld.nr 4 (2018-2019)
<https://www.regjeringen.no/contentassets/9aa4570407c34d4cb3744d7acd632654/no/pdfs/stm201820190004000dddpdfs.pdf>

Åpen forskning er en forutsetning for kunnskapsanvendelse og bedre utnyttelse av samfunnets investering i forskning. Innad i forskningssystemet og i studiesammenheng handler dette primært om tilgang til forskningsartikler og forskningsdata. Mer åpenhet i forskningen vil også øke muligheten for å avdekke feil og mangler i tråd med god vitenskapelig praksis, åpen forskning handler derfor også om transparens i forskningens metoder. Det er også et formål å sikre et forsvarlig økonomisk økosystem innen vitenskapelig publisering.

For næringslivet og offentlig sektor handler det om å realisere potensialet for innovasjon i samspillet med academia, blant annet for å møte store samfunnsutfordringer. Åpen forskning er også med på å realisere den demokratiske og prinsipielle tilgangen til offentlig produsert kunnskap til gode for allmennheten.

4.3. Sektorens behov og utfordringer

Det er behov for et regelverk som er grunnlagt slik at deling av forskningsresultater faktisk er lov. Eventuelle motstridigheter mellom lovverk må fjernes, for eksempel klargjøre at krav til deling ikke er i strid med akademisk frihet slik det er formulert i universitets- og høyskoleloven.

Regelverket bør slå fast at deling av forskningsdata og åpen forskning er motivert av, og en del av vitenskapens etos. Forskningsdata og publikasjoner omfattes av formidlingsansvaret. Det er behov for insentivordninger som støtter oppunder åpen forskning, det vil si at regelverk som i dag favoriserer publisering i lukkede kanaler må endres.

Regelverket må bevare akademisk frihet som et begrep som skal sikre forskningens autonomi, men som også innebærer et akademisk ansvar. Regelverket må gi støtte til at institusjoner har myndighet til å iverksette tiltak for å oppnå målet om åpen forskning.

4.4. Dagens utfordringer med regelverk

Units vurdering er at problemstillinger relatert til åpen forskning må løses på nasjonalt nivå, før det evt. kan vurderes om det er behov for konkrete bestemmelser i ny universitets- og høyskolelov som regulerer eller tilrettelegger for åpen forskning. For eksempel må utredning av rettighets- og lisensspørsmål i forbindelse med vitenskapelige publikasjoner og datasett foreligge før det kan foreslås konkret lovtekst. Dette er en utredning som Kunnskapsdepartementet har bedt Unit om å gjennomføre i samarbeid med Norges forskningsråd og Universitets- og høyskolerådet, og den skal leveres til departementet innen 01.12.2019.

Mange av utfordringene knyttet til lisensiering av forskningsresultater og data, kanalvalg for publisering, transparens for publiseringsvilkår og tilgjengeliggjøring av forskningsdata, vil kreve justeringer av kultur, lokale regelverk og nasjonal policy, men ikke nødvendigvis endringer i nasjonale lover. Fritt kanalvalg regnes av mange som en del av lovregulert akademisk frihet, det vil si at man ikke kan pålegge forskere hvilke kanaler, for eksempel åpne, de skal publisere i. Samtidig kan oppdragsgivere stille krav til åpen publisering. Tilsvarende diskusjoner går rundt grensedragning av akademisk publisering opp mot patentering og kommersialisering av forskning. Praktiske løsninger for tilrettelegging og skjerming av data utvikles, og vil kreve mer arbeid med datarøking både i de ulike fagmiljøene og på institusjonsnivå. Informasjonsforvaltning generelt forventes å få større endringer i løpet av de neste årene, blant annet foreligger forslag til både ny forvaltningslov for offentlig sektor og ny arkivlov. Håndtering av forskningsdata vil preges av informasjonsforvaltningskrav, også utover de velkjente kravene til håndtering av personopplysninger.

4.5. Om regelverk i universitets- og høyskoleloven kan bidra til en bedre løsning

Formidling er en viktig oppgave for universiteter og høyskoler. Det bør vurderes om forskningsdata skal nevnes spesielt i drøftingen av formidling, med begrunnelse i prinsippet med åpen tilgang til forskningsresultater.

5. Taushetspliktbestemmelser og forskning

5.1. Utlevering av taushetsbelagte opplysninger til forskning

Gjeldende forvaltningslov § 13 d inneholder en bestemmelse om opplysninger til bruk for forskning. Bestemmelsen innebærer at departementet kan bestemme at et forvaltningsorgan kan utlevere taushetsbelagte opplysninger til bruk for forskning, uten hinder av organets taushetsplikt etter fvl. § 13.

Units erfaring er at denne bestemmelsen oppleves som et hinder, evt. en tidstyv, i forbindelse med henvendelser fra forskere og forskningsprosjekter som ønsker å få utlevert taushetsbelagte opplysninger til forskning. Selv om rettslig grunnlag etter GDPR og personopplysningsloven er oppfylt, og det er gjennomført en utredning av personvernkonsekvenser (DPIA), fører fvl. § 13 d til at man likevel må be om «dispensasjon» fra departementet, før opplysningene utleveres. Bestemmelsen oppleves derfor som et regelverkshinder i forbindelse med datadeling når det gjelder forskning.

I forslaget til ny forvaltningslov er det i § 39 annet ledd foreslått en bestemmelse om at «Kongen kan gjøre unntak fra taushetsplikten overfor forskere og andre grupper av personer». Selv om ordlyden er endret, fremgår det likevel klart av forslaget at det må fattes vedtak eller forskrift om unntak fra taushetsplikten overfor forskere.

Unit foreslår derfor at det gis en lovbestemmelse i ny universitets- og høyskolelov, som fritar utdanningsinstitusjonene og Unit for taushetsplikt etter forvaltningsloven, ved utlevering av taushetsbelagte (person-)opplysninger til forskning. Det er mulig denne type unntak også kan være aktuelt for andre virksomheter i universitets- og høyskolesektoren, som for eksempel NOKUT og Diku.

Gjeldende universitets- og høyskolelov regulerer forholdet til annen lovgivning i uhl. § 7-6. Dersom ny universitets- og høyskolelov skal inneholde en tilsvarende bestemmelse, kan det være naturlig å innta en bestemmelse om opphevelse av taushetsplikt i en slik bestemmelse.

5.2. Konkret forslag til lovregulering

Ordlyden i en slik bestemmelse kan for eksempel være slik:

Når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser, kan utdanningsinstitusjonene og Unit utlevere taushetsbelagte opplysninger til forskning, uten hinder av sin taushetsplikt etter forvaltningsloven.

6. Læringsanalyse

6.1. Hva er læringsanalyse?

Læringsanalyse (Learning Analytics) er en teknologi som gjør det mulig å analysere data om studenter, for å forbedre læringsprosessene og heve kvaliteten på læring. Det finnes ulike former for læringsanalyse: Prediktiv analyse, adaptiv analyse, nettverksanalyse og diskursanalyse²².

Læringsanalyse innebærer innsamling, analyse og rapportering av data om studenter og deres læringsomgivelser for å forstå og optimalisere læring og miljøene der de oppstår. Resultatene kan gjøres tilgjengelige for den enkelte student, foreleseren, emne- og programansvarlige og ledelsen. I tillegg kan resultatene også gjøres tilgjengelig for universitets- og høyskolesektoren som helhet på aggregert nivå (anonymiserte data).

²² Læringsanalyse, redaktør Morten Dahl, Senter for IKT i utdanningen:
<https://www.udir.no/globalassets/filer/laeringsanalyse.pdf>

Et primært mål med læringsanalyse er at den skal bidra til å gi studentene muligheten til i større grad å ta kontroll over sin egen læring, gi dem en bedre ide om deres nåværende prestasjoner i sann tid og hjelpe dem til å ta informerte valg om hvordan de skal arbeide videre. For å tilpasse undervisningen til den enkelte student vil også teknologier som adaptiv læring gjøre valg basert på innsamlet data.

For læreren og emne- og programansvarlige handler det om å forstå hvordan undervisningen løpende kan endres for å optimalisere læringen til den enkelte student og til grupper av studenter. I den pågående prosessen med å erstatte tradisjonelle forelesninger med nye læreformer, er det særlig viktig å forstå i hvilken grad nye læringsformer virker og hva ved disse som har størst effekt. Dette innebærer at innsamlede data må kunne benyttes til mer operativ styring av emner- og programmer samt til videre forskning.

For ledelsen vil læringsanalyse bidra til å levere data til beslutningsstøtte på ulike ledelsesnivåer. Data fra læringsanalyse kan hjelpe institusjonen med å evaluere kvaliteten på den utdanningen de tilbyr, og være en støtte i internkontrollen.

6.2. Sektorens behov og utfordringer

Kunnskapsdepartementets digitaliseringsstrategi for universitets- og høyskolesektoren legger til grunn at norsk høyere utdanning og forskning må ta i bruk teknologi og digitale verktøy for å oppnå høy kvalitet på utdanningen, men anerkjenner samtidig at bruk av læringsanalyse, blant annet for å forstå studenters læringsmønstre og forbedre læringsprosesser, er i startfasen²³. Av målbildet for studenten fremgår det blant annet at det er ønskelig at digitale læringsplattformer og prosesser skal tilrettelegges slik at alle studenter har tilgang til et moderne, personlig læringsmiljø som legger til rette for individuelt læringsopplegg, effektivitet, samhandling og fleksibilitet i studiene». Det samme fremgår av studentens målbilde i sektorens handlingsplan for digitalisering i høyere utdanning og forskning 2019-2021²⁴.

Læringsanalyse er nettopp en slik teknologi som kan tas i bruk for å oppnå høy kvalitet på utdanningen, og adaptiv læringsanalyse kan gi studentene mulighet til et moderne og personlig læringsmiljø som legger til rette for individuelle læringsopplegg, samt effektivitet, samhandling og fleksibilitet i studiene. For en nærmere gjennomgang av hvilke muligheter, fordeler og nytte læringsanalyse kan ha, vises det til fagnotat om læringsanalyse, utarbeidet av Senter for IKT i utdanningen v/redaktør Morten Dahl. Med adaptiv analyse menes en analyse der studentens «kunnskap og kompetanse om et gitt emne kartlegges så godt som mulig. På bakgrunn av kartleggingen kan systemet gi tilbakemeldinger og presentere [studenten] for et tilpasset læringsløp med digitale læringsressurser som dynamisk tilpasses [studentens] kompetansenivå». Ved å ta i bruk teknologi for adaptiv læringsanalyse kan den enkelte studenten i større grad få individuelle tilbakemeldinger.

Universitets- og høyskolesektoren vil ha stor nytte av å ta i bruk læringsanalyse, spesielt adaptiv læringsanalyse (adaptiv læring). Units erfaringer er imidlertid at selv om sektoren har et behov og ønske om å ta i bruk læringsanalyse, hersker det en viss usikkerhet om hvorvidt det er tillatt å behandle personopplysninger om studenter til dette formålet. Strengere krav i Personvernforordningen (GDPR) har også bidratt til at institusjonene er tilbakeholdende med å ta i bruk læringsanalyse som innebærer bruk av personopplysninger.

Læringsanalyse som faller inn under forskning, eller læringsanalyse som utføres på anonymiserte data er det mindre usikkerhet rundt. Anonymiserte data faller utenfor kravene i GDPR, mens rettslig hjemmel

²³<https://www.regjeringen.no/contentassets/779c0783ffee461b88451b9ab71d5f51/no/pdfs/digitaliseringsstrategi-for-universitets--og-hoysk.pdf>

²⁴<https://www.unit.no/handlingsplan-digitalisering>

for forskning dekkes godt av bestemmelser i GDPR, med supplerende rettsgrunnlag i personopplysningsloven § 8. Senter for læringsanalyse (SLATE) ved UiB, som utfører forskning om læringsanalyse, har likevel valgt å bruke samtykke som rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger.

6.3. Dagens løsning og rettstilstand

Som nevnt ovenfor, blir hjemmelsgrunnlaget for behandling av personopplysninger i forbindelse med læringsanalyse som faller inn under forskning, dekket godt av bestemmelser i GDPR artikkel 6 nr. 1 bokstav e (oppgave av allmenn interesse) og forskningsformål i personopplysningsloven § 8.

Når det gjelder bruk av personopplysninger om ansatte til læringsanalyse, vil det i stor grad kunne omfattes av arbeidsavtalen og arbeidsgivers styringsrett, jf. GDPR artikkel 6 nr. 1 bokstav b. I den videre fremstillingen vil det derfor fokuseres på bruk av personopplysninger om studenter.

GDPR artikkel 6 nr. 1 bokstav e (utøvelse av offentlig myndighet) og universitets- og høyskoleloven § 4-15 gir tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag for behandling av personopplysninger til studieadministrasjon, så fremt det er nødvendig for å oppfylle studenters rettigheter, eller oppfylle en oppgave eller plikt som institusjonen er pålagt etter universitets- og høyskoleloven, jf. uhl. § 4-15 første ledd. Læringsanalyse faller ikke inn under det som tradisjonelt defineres som studieadministrasjon, og læringsanalyse er i gjeldende universitets- og høyskolelov hverken definert som en studentrettighet, eller en åpenbar plikt eller oppgave for institusjonen. Dette synspunktet støttes også av høringsvarene til Universitetet i Oslo²⁵ og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet²⁶, som ble avgitt i forbindelse med høring om forslag om nye endringer i universitets- og høyskoleloven i 2017²⁷. Disse utdanningsinstitusjonene har i sine høringsvar også pekt på at det er problematisk å bruke samtykke fra studentene som rettslig grunnlag for behandlingen, på grunn av kravet om frivillighet.

Noen vil kunne hevde at bestemmelsen i uhl. § 1-6 om kvalitetssikring kan fungere som supplerende rettsgrunnlag for læringsanalyse. Units vurdering er imidlertid at denne bestemmelsen har sitt hovedfokus på internkontroll, og kan i beste fall brukes til læringsanalyse som omfatter evaluering av undervisning og egne ansatte. Bestemmelsen i uhl. § 1-6 er ikke dekkende for andre former for læringsanalyse som i større grad innebærer kartlegging av studenters aktivitet og læring.

Når det ikke finnes hjemler i universitets- og høyskoleloven, vil man selvfølgelig vurdere om samtykke fra den enkelte student kan brukes som rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger til læringsanalyse. GDPR stiller imidlertid strenge krav til et gyldig samtykke, og institusjonene kan støte på utfordringer når det gjelder dokumentasjon på at kravene til et gyldig samtykke er oppfylt. I følge GDPR skal et samtykke blant annet være avgitt frivillig, informert og spesifikt. For en fullstendig gjennomgang av alle kravene til et gyldig samtykke vises det til Datatilsynets veileder²⁸.

For det første blir offentlige utdanningsinstitusjoner i Norge ansett som "offentlige myndigheter". I de fleste studiesammenhenger utøver utdanningsinstitusjonene offentlig myndighet. Når en

²⁵https://www.regjeringen.no/contentassets/5eeb212366e8434482789be628328a01/uio.pdf?uid=Universitetet_i_Oslo

²⁶<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-forslag-om-nye-endringer-i-universitets--og-hoyskoleloven/id2568268/?uid=ccffa2f4-687d-44e6-89da-5af3e265bfbf>

²⁷<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-forslag-om-nye-endringer-i-universitets--og-hoyskoleloven/id2568268/>

²⁸<https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/behandlingsgrunnlag/veileder-om-behandlingsgrunnlag/samtykke/>

utdanningsinstitusjon fatter en beslutning eller et vedtak som er bestemmende for studentens rettigheter eller plikter ved institusjonen eller studiet, blir det utøvd offentlig myndighet. For eksempel vil alle former for evalueringer eller tilbakemeldinger av studentens resultater være en form for utøvelse av offentlig myndighet, også i forbindelse med læringsanalyse. I praksis er det vanskelig å bruke samtykke som rettslig grunnlag ved slik myndighetsutøvelse. Det vil være spesielt vanskelig å oppfylle kravet om frivillighet, og kravet om at samtykke når som helst kan trekkes tilbake. Når det gjelder private utdanningsinstitusjoner vil de kunne bruke studiekontrakter, det vil si en avtale mellom institusjonen og studenten, som rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger, men også private utdanninginstitusjoner vil utøve offentlig myndighet når de skal oppfylle oppgaver eller plikter de er pålagt etter universitets- og høyskoleloven.

Det er også andre ulemper eller svakheter ved bruk av samtykke som rettslig grunnlag. For eksempel vil kravet om spesifikt samtykke innebære at bruken av personopplysninger vil være låst til det spesifikke formålet det ble innhentet samtykke for. Dersom det oppstår behov for annen bruk, som man kanskje ikke forutså da det ble innhentet samtykke, må det innhentes samtykke på nytt. Dette vil kunne føre til altfor omfattende samtykke-erklæringer, eller altfor mange forespørslers om samtykke til studentene.

Dersom noen, evt. mange, studenter velger å ikke samtykke til bruk av personopplysninger til læringsanalyse, vil det kunne føre til et mangelfullt datagrunnlag. Grunnlaget for evalueringer av for eksempel læringsprosesser vil dermed kunne bli mangelfullt, og gå utover kvaliteten på både beslutninger, statistikk og forskning innen læringsanalyse.

At studenter på samme emne eller kull får ulike tilbud og muligheter når det gjelder læring og individuelle tilbakemeldinger, kan også oppfattes som forskjellsbehandling. Dersom konsekvensene av å ikke avgi samtykke er negative, er heller ikke kravene til et gyldig samtykke oppfylt, jf. kravet til frivillighet.

Med bakgrunn i det ovennevnte, er Units vurdering at gjeldende universitets- og høyskolelov ikke er tilrettelagt i forhold til det som er sektorens behov og målsetting når det gjelder læringsanalyse, og heller ikke i forhold til de krav som må være oppfylte i henhold til GDPR ved behandling av personopplysninger til læringsanalyse.

6.4. Hvordan kan regelverk i universitets- og høyskoleloven bidra til en bedre løsning

Regelverk om læringsanalyse i ny universitets- og høyskolelov kan bidra til å oppfylle kravet om supplerende rettsgrunnlag i nasjonal rett, som fremgår av GDPR artikkel 6 nr. 3. Uavhengig av om læringsanalyse anses om en oppgave av allmenn interesse, eller utøving av offentlig myndighet, jf. GDPR artikkel 6 nr. 1 bokstav e, må kravet om supplerende rettsgrunnlag i nasjonal rett være oppfylt for at behandlingen av personopplysninger til formål som læringsanalyse skal være lovlig.

Ved å definere læringsanalyse som et legitimt formål eller oppgave i universitets- og høyskoleloven, vil man gi utdanningsinstitusjoner mulighet til å ta i bruk teknologi for å forbedre kvaliteten på sin utdanning. De muligheter slik teknologi gir, vil kunne bidra til mer effektive læringsprosesser, bedre oppfølging av studenter, og forhåpentligvis mindre frafall av studenter. Dette vil igjen kunne være ressursbesparende, både for den enkelte utdanningsinstitusjonen og samfunnet som helhet.

Det er imidlertid viktig at personvernet til studentene blir ivaretatt, når personopplysninger om dem skal bli behandlet til læringsanalyse. Det vil være naturlig at lovutvalget (og departementet) gir noen føringer eller rammer for læringsanalyse i forarbeidene til ny universitets- og høyskolelov.

Det er viktig å skille mellom ulike former for læringsanalyse, og være klar over at enkelte former for læringsanalyse kan oppleves som personverninnngripende og det bør derfor vises tilbakeholdenhet med å ta i bruk disse. Dette gjelder særlig prediktiv analyse og nettverksanalyse (analyse av sosiale nettverk).

Datatilsynet har også vært kritisk til å ta i bruk slike former for læringsanalyse i en høringsuttalelse²⁹. Datatilsynet har i sin høringsuttalelse gitt en klar anbefaling om at det må gjennomføres en utredning av personvernkonsekvenser (DPIA), og stilles klare krav til utviklere og leverandører som leverer verktøy for læringsanalyse. Unit støtter Datatilsynets vurderinger på dette punktet, og anbefaler at utdanningstinstitusjonen gjennomfører en DPIA for læringsanalyse, i de tilfeller det vil innebære bruk av personopplysninger om studenter. Unit anbefaler at en DPIA utføres lokalt hos den enkelte utdanningstinstitusjonen, dersom behovet for læringsanalyse varierer fra institusjon til institusjon. Et annet alternativ kan være at det utføres en generell DPIA på sektornivå, for eksempel i samarbeid med institusjonene. Det er mulig Forum for personvernombud i universitets- og høyskolesektoren kan bidra i denne sammenheng. Ved anskaffelse av verktøy og løsninger for læringsanalyse, bør også det stilles krav til personopplysningssikkerhet og innebygd personvern i kravspesifikasjonen.

Gjennomføring av DPIA er et krav etter GDPR, og ved behandling av personopplysninger vil GDPR pålegge institusjonen en rekke plikter. For eksempel må informasjonsplikten overfor studenter ivaretas, og det må iverksettes gode sikkerhetstiltak. Krav som allerede fremgår av GDPR er det ikke nødvendig å gjenta i bestemmelser om læringsanalyse i universitets- og høyskoleloven.

I Storbritannia har Jisc kommet langt med juridiske vurderinger når det gjelder bruk av personopplysninger til læringsanalyse³⁰. De har laget flere veiledere om hvordan utdanningstinstitusjoner i Storbritannia kan oppfylle kravene i GDPR ved behandling av personopplysninger til læringsanalyse, og de har også utført en DPIA for sine tjenester for læringsanalyse. Enkelte av deres vurderinger er også overførbare til norsk rett. Dette gjelder spesielt deres vurdering om at læringsanalyse er en oppgave av allmenn interesse³¹, og at man ikke trenger samtykke ved behandling av personopplysninger til dette formålet. De anbefaler imidlertid at man innhenter samtykke ved behandling av særlige kategorier av personopplysninger (sensitive personopplysninger). Når det gjelder innhenting av samtykke ved behandling av sensitive personopplysninger har man valgt tilsvarende løsning i gjeldende universitets- og høyskolelov, i bestemmelsen om studieadministrasjon i uhl. § 4-15. Av hensyn til ivaretagelse av studentenes personvern anbefaler Unit tilsvarende løsning ved bruk av sensitive personopplysninger til læringsanalyse.

6.5. Fellestjenester for læringsanalyse

Unit er kjent med at institusjonene har tatt i bruk e-læringsystemer hvor det allerede i dag samles store mengder data om læringsprosesser. På grunn av mangelfullt rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger til formål som læringsanalyse, er institusjonene imidlertid forhindret fra å utnytte (viderebruke) disse dataene til læringsanalyse.

Dersom situasjonen rundt rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger til læringsanalyse blir avklart og regulert i ny universitets- og høyskolelov, kan Unit bistå institusjonene med å anskaffe, evt. tilrettelegge, gode tekniske løsninger for læringsanalyse, jf. Units ansvar for fellestjenester for universitets- og høyskolesektoren som fremgår av våre vedtekter³².

²⁹ https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk/avgjorelser-datatilsynet/horinger/2015/15-00654-2-horinguttalelse-nou-2015-8-fremtidens-skole-fornyelse-av-fag-og-kompetanser-506654_5_1.pdf

³⁰ <https://en.wikipedia.org/wiki/Jisc>

³¹ <https://www.heacademy.ac.uk/system/files/hub/download/23%20Nov%2018%20PVC%20Network%20-%20Jisc%20learning%20analytics%20service%20-%20Paul%20Bailey.pdf> slide 11

³² <https://www.unit.no/units-vedtekter>

6.6. Konkret forslag til lovregulering

6.6.1. Alternativ 1

Det ene alternativet er å definere læringsanalyse som en av institusjonenes oppgaver i universitets- og høyskoleloven. Det kan være aktuelt å pålegge institusjonene bruk av læringsanalyse for å heve kvaliteten på høyere utdanning, og for å tydeliggjøre at læringsanalyse er en viktig samfunnsinteresse. Dette kan for eksempel reguleres under lovens formål eller institusjonenes virksomhet, jf. kap 1, § 1-1 og § 1-3, i gjeldende universitets- og høyskolelov.

6.6.2. Alternativ 2

Det andre alternativet er å ta inn en ny bestemmelse om læringsanalyse i universitets- og høyskoleloven, tilsvarende den man har om studieadministrasjon i § 4-15 i gjeldende universitets- og høyskolelov. Dette kan vurderes dersom man ikke ønsker å pålegge institusjonene en plikt til læringsanalyse, men fortsatt ønsker å gi dem "mulighet" til å ta i bruk læringsanalyse, og samtidig sikre tilstrekkelig rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger.

Ordlyden i en slik bestemmelse kan for eksempel være slik:

1) Utdanningsinstitusjonen kan behandle personopplysninger om studenter til læringsanalyse som har til formål å heve kvaliteten på høyere utdanning. Personopplysninger om studenter kan blant annet behandles til læringsanalyse som innebærer tilrettelegging av undervisning og læringsprosesser til den enkelte student.

2) Dersom det er nødvendig å behandle sensitive personopplysninger for å oppfylle formål som nevnt i første ledd, må utdanningsinstitusjonen innhente samtykke fra studenten.

7. Studentmobilitet

7.1. Hva er studentmobilitet?

Med studentmobilitet menes i denne sammenheng inn- og utveksling av studenter på tvers av landegrenser. Dette kan for eksempel være at en student tar deler av gradstudiet sin ved en institusjon i et annet land, og får denne delen av utdanningen innpasset i graden sin ved hjemkomst til Norge. Studentmobilitet blir også brukt om studenters flyt mellom studiesteder, norske institusjoner og praksisplasser, men i denne sammenheng avgrenses begrepet til internasjonal studentutveksling.

Studentmobilitet er et av virkemidlene utdanningsinstitusjonene har for å internasjonalisere høyere utdanning i Norge. Regjeringen forventer at studieprogrammene legger til rette for internasjonal studentmobilitet og det er høye ambisjoner om å få flest mulig studenter til å gjennomføre et praksis- eller studieopphold i utlandet³³. I den sammenheng vil det blant annet ved årsskiftet 2019/2020 publiseres en stortingsmelding om internasjonal studentmobilitet.

7.2. Sektorens behov og utfordringer

I tilknytning til ambisjonene om at en større andel av studentene skal gjennomføre et utvekslingsopphold, står sektoren ovenfor problemstillinger av ulik art. Utdanningsinstitusjonene har kommentert at studentene oppfatter selve søknadsprosessen som komplisert, siden den i liten grad er automatisert eller standardisert. Studentene må først finne aktuelle kurs ved vertsinstitusjonen, søke om forhåndsgodkjenning av disse kursene og inngå en «learning agreement». Underveis i denne prosessen skjer det ofte endringer f.eks. i form av hvilke kurs som tilbys hos vertsinstitusjonen, slik at hele prosessen må gjøres flere ganger. I tillegg er det i enkelte utvekslingsavtaler et begrenset antall

³³ <https://www.regjeringen.no/contentassets/06e5c7e0dc1e47d5b6e09ac4b084285e/invitasjon-til-a-komme-med-innspill-til-stortingsmeldingen-om-internasjonalt-studentmobilitet.pdf>

plasser, slik at studentene først nomineres i en rekkefølge fra sin hjeminstitusjon, før de kan søke hos vertsinstitusjonen.

Institusjonene melder også om at studentmobilitet er svært ressurskrevende å håndtere for administrasjonen. Disse utfordringene og forslag til forbedringer er nærmere belyst i Units innspill til stortingsmeldingen om internasjonal studentmobilitet³⁴.

Som del av innspillet til lovutvalget ønsker Unit i denne sammenheng å belyse hvilke juridiske utfordringer sektoren i dag står ovenfor i tilknytning til internasjonal studentmobilitet.

Regelverksutfordringene for studentmobilitet er i stor grad knyttet til EUs personvernforordning (GDPR), og spesielt det rettslige grunnlaget for å overføre personopplysninger til utlandet (overføringsgrunnlag) til nasjoner som ikke er omfattet av EU/EØS-samarbeidet, såkalt tredjeland.

Problemstillingen rundt overføringsgrunnlag har vært diskutert i ulike fora i sektoren, uten at man har fått på plass en tilfredsstillende løsning. Det er fremdeles stor usikkerhet om det rettslige grunnlaget man i dag benytter er tilstrekkelig, og hvilke løsninger som finnes for å forsikre seg om at man er innenfor regelverket.

Universitetet i Oslo (UiO) og Universitetet i Tromsø (UiT) har presentert problemstillingen for Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku), og foreslått en løsning. Diku har vurdert den foreslåtte løsningen, og konkludert med at den kan fungere som en løsning på midlertidig basis. Samtidig understrekes det at det er nødvendig at sektoren har et rettslig grunnlag på dette området som også kan fungere fremover i tid.

7.3. Dagens løsning

Det følger av GDPR at all behandling av personopplysninger krever et behandlingsgrunnlag, jf. GDPR art. 6. Unit har kjennskap til at flere institusjoner i dag vurderer at behandlingen av personopplysninger som finner sted i tilknytning til studentmobilitet er nødvendig for å "utføre en oppgave i allmennhetens interesse", jf. art. 6 nr. 1 bokstav e). Som supplerende rettsgrunnlag har man vist til NOKUTs forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften, § 2-2 om krav til studietilbudet). Denne bestemmelsen fastslår at alle studietilbud skal ha ordninger for internasjonalisering og utveksling.

I tillegg til at GDPR oppstiller krav om at man må ha et behandlingsgrunnlag, jf. art. 6, må man ved overføring av personopplysninger til tredjeland påse at beskyttelsesnivået i GDPR og personopplysningsloven ikke undergraves. Alle landene innenfor EU/EØS-området har gjennomført personvernforordningen og slik sikret at personopplysninger behandles forsvarlig. Derfor kan man fritt overføre personopplysninger til disse nasjonene, forutsatt at GDPR og personopplysningslovens øvrige vilkår er oppfylt.

Ved overføring av personopplysninger til nasjoner utenfor EU/EØS-samarbeidet (tredjeland) gjelder reglene i GDPR kapittel 5. Hvilke vilkår som gjelder for overføring i disse tilfellene avhenger av hvilken nasjon som er mottaker av personopplysningene.

³⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/invitasjon-til-a-komme-med-innspill-til-stortingsmeldingen-om-internasjonalt-studentmobilitet/id2611424/?uid=0e17845b-37e0-4a3f-bc26-dcdea0118bad>

Europakommisjonen har vedtatt at enkelte nasjoner utenfor EU/EØS har et tilstrekkelig beskyttelsesnivå. Dette innebærer at overføring av personopplysninger til disse nasjonene kan finne sted på samme vilkår som overføring til nasjoner som er med i EU/EØS.

Når det ikke foreligger en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå fra Europakommisjonen, kan en overføring skje dersom mottaker av opplysningene har gitt "nødvendige garantier", samt under forutsetning av at den registrerte har håndhevbare rettigheter og effektive rettsmidler, jf. GDPR art. 46. Disse garantiene kan blant annet gis ved bruk og inngåelse av standardkontrakter (Standard Contractual Clauses) utarbeidet av Europakommisjonen.

Det er utarbeidet standardkontrakter med basis i Europakommisjonens standard personvernbestemmelser som kan benyttes i denne sammenheng. I forbindelse med utveksling inntar institusjonene inntar disse standardkontraktene som vedlegg til utvekslingsavtalen når avtalen inngås med en institusjon i et land som ikke er omfattet av GDPR eller har tilstrekkelig beskyttelsesnivå.

Imidlertid har flere læresteder meldt om at det er vanskelig å få enkelte utdanningsinstitusjoner til å signere en slik standardkontrakt. Denne erfaringen deles også med andre universiteter i Europa. Standardkontrakten er veldig omfattende og i flere tilfeller rapporterer utdanningsinstitusjonene at det har vært en utfordring å få partnerinstitusjonen til å inngå utvekslingsavtalen i utgangspunktet. Mange av utvekslingspartnerne i tredjelandene mener videre at språket som benyttes i standardkontraktene er tungt og byråkratisk.

I de tilfellene det er nødvendig å overføre personopplysninger til tredjeland, og det ikke er mulig å benytte en standardkontrakt, angir GDPR art. 49 ulike unntakssituasjoner hvor overføring likevel kan skje. For å fremdeles kunne tilby utvekslingsavtaler for egne studenter til tredjeland, har flere institusjoner vurdert at GDPR art. 49 nr. 1 bokstav c) utgjør overføringsgrunnlaget i disse situasjonene. Denne bestemmelsen gir hjemmel for overføring om det er nødvendig for å oppfylle en avtale inngått i den registrertes interesse, mellom den behandlingsansvarlige og en annen fysisk eller juridisk person, så fremt øvrige vilkår etter GDPR er oppfylt. Som et risikoreducerende tiltak har institusjonene i disse tilfellene utarbeidet et GDPR-addendum som er mindre omfattende og enklere i språket enn standardkontraktene. Gjennom denne avtalen forplikter partnerinstitusjonene seg blant annet til å behandle personopplysningene i tråd med prinsippene fremsatt i GDPR art. 5, som innebærer at man ikke benytter personopplysningene til andre formål enn det som er angitt i avtalen, at man ikke skal oppbevare de lenger enn nødvendig, og at man heller ikke skal utlevere personopplysningene til andre.

7.4. Svakheter ved dagens løsning (inkl. evt. svakheter i hjemmel, regelverk)

De største utfordringene med dagens løsning er knyttet til overføringsgrunnlaget for personopplysninger til tredjeland, hvor det ikke foreligger en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå og det ikke er mulig å inngå en standardkontrakt. I tillegg mener Unit det ville vært en fordel om sektoren fikk en mer presis hjemmel for behandling av personopplysninger i forbindelse med studentmobilitet generelt.

7.4.3. Allmenne interesser som behandlingsgrunnlag

Dersom den behandlingsansvarlige institusjonen i Norge vurderer at overføringen er nødvendig av hensyn til allmenne interesser er det Units vurdering at dette behandlingsgrunnlaget i så fall bør ha klarere forankring i lov. Det følger av GDPR art. 6 nr. 3 at dersom man behandler personopplysninger for å oppfylle allmenne interesser, krever dette i tillegg at den allmenne interessen fremgår av nasjonal rett.

Hverken universitets- og høyskoleloven (uhl.) §§ 1-1 eller 1-3 angir studentmobilitet eller internasjonalisering som et formål loven skal legge til rette for, eller som en del av utdanningsinstitusjonenes virksomhet. Internasjonalisering generelt blir nevnt i NOKUTs

studietilsynsforskrift³⁵ hvor det fremgår at alle studietilbud skal ha ordninger for internasjonalisering. Unit mener det er usikkert om denne bestemmelsen er tilstrekkelig presis for å oppfylle kravene til behandlingsgrunnlag. I denne vurderingen må det også legges vekt på at behandlingen av personopplysninger innebærer en overføring av personopplysning til tredjeland, som vil kunne innebære en stor risiko. For å gjøre hjemmelsgrunnlaget tydeligere foreslår Unit at studentmobilitet nevnes eksplisitt som en viktig interesse som utdanningsinstitusjonene skal ivareta. Å jobbe for internasjonalisering i form av studentmobilitet kan for eksempel være angitt i det som i dag er uhl. § 1-3 om institusjonenes virksomhet, noe som klargjør at dette er et av formålene til virksomheten og vil også bidra til å anerkjenne det som en viktig interesse.

7.4.2. Unntaksordning i GDPR art. 49 som overføringsgrunnlag

I dag er det som sagt GDPR art. 49 nr. 1 litra c) som institusjonene har vurdert som overføringsgrunnlag for overføring av personopplysninger til tredjeland som ikke vil signere EUs standardkontrakt. Det er flere momenter ved denne bestemmelsen som medfører at dette alternativet er et problematisk overføringsgrunnlag. For det første fremgår det av GDPRs fortale, avsnitt 111, at overføringer som skjer med hjemmel i denne bestemmelsen, kun kan finne sted leilighetsvis. Til dette har det Europeiske personvernrådet (EDPB)³⁶ uttalt at overføringer som finner sted vilkårlig og på en tilfeldig basis kan hjemles i dette unntaket³⁷. Videre understreker EDPB at overføringer som finner sted mellom to aktører i et avtaleforhold, ofte vil være å anse som systematisk og gjentakende, og derfor falle utenfor anvendelsesområdet til unntaket i GDPR art. 49 første ledd bokstav c).

Unit mener at når to utdanningsinstitusjoner har en avtale om utveksling, vil overføringen av personopplysninger fort kunne anses som systematisk og gjentakende, og at man derfor ikke kan anvende art. 49 bokstav c som overføringsgrunnlag på en permanent basis.

I tillegg kan heller ikke dette unntaket benyttes for utøvelse av offentlig myndighet, jf. GDPR artikkel 49 nr. 3. Unit mener at studentmobilitet har visse aspekter som minner om utøvelse av offentlig myndighet. Spesielt gjelder dette de utvekslingsavtalene som har begrensede studieplasser. I disse situasjonene foretar studentens hjemminstitusjon en nominasjon av hvilke studenter som skal få søke om utveksling gjennom avtalen, hvor utfallet av nominasjonsprosessen vil minne om enkeltvedtak, og ovenfor studentene vil kunne oppfattes som utøvelse av myndighet.

Artikkel 49 bokstav a) åpner for at overføring til tredjeland også kan finne sted dersom den registrerte samtykker til overføringen. Denne løsningen kan i utgangspunktet virke som den enkleste, men er etter en nærmere vurdering ikke tilfredsstillende. GDPR oppstiller flere krav for at en samtykke skal være gyldig og flere av disse vilkårene gjør det problematisk å anvende samtykke som overføringsgrunnlag i forbindelse med studentmobilitet. Først og fremst er det en utfordring å ivareta studentens rett til å trekke tilbake samtykke når de skulle ønske det. I tillegg er det en utfordring å vurdere om samtykke reelt er frivillig, all den tid det er nødvendig å overføre opplysningene for at studenten skal få dratt på utveksling.

7.5. Hvordan kan regelverk i universitets- og høyskoleloven bidra til en bedre løsning

Det fremgår av GDPR art. 49 nr. 1 bokstav d) at overføring også kan finne sted dersom det er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser. EDPB uttaler at interessen som skal ivaretas må være anerkjent

³⁵ <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-07-137?q=studietilsynsforskrift>

³⁶ European Data Protection Board, tidligere artikkel 29-gruppen som utgir guidelines for hvordan bestemmelsene i GDPR skal tolkes

³⁷ Guidelines 2/2018 on derogations of Article 49 under Regulation 2016/679

https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_2_2018_derogations_en.pdf

i EU-retten eller i nasjonal rett. Dersom man anerkjenner studentmobilitet eller utveksling som en viktig interesse i universitets- og høyskoleloven, vil man kunne overføre personopplysninger til tredjeland med hjemmel i denne bestemmelsen. EDPB viser også til at selv om denne bestemmelsen i hovedsak er beregnet på offentlige myndigheter, vil også private organisasjoner kunne anvende bestemmelsen. Hovedpoenget er at interessen må være anerkjent som en viktig interesse, som den behandlingsansvarlige skal ivareta.

Det fremkommer av fortalens avsnitt 112 at hjemmelen blant annet er ment å åpne for “internasjonal utveksling av opplysninger mellom konkurransemyndigheter, skatte- eller tollmyndigheter, mellom finanstilsynsmyndigheter, mellom kompetente trygdemyndigheter eller folkehelsemyndigheter, f.eks. ved kontaktsporing i forbindelse med smittsomme sykdommer eller for å redusere og/eller avskaffe doping i idrett.”

Units vurdering er at utdanning også er en viktig samfunnsinteresse, som omfattes av bestemmelsen. Det vises i den sammenheng at FN har angitt at utdanning er en av de grunnleggende menneskerettighetene, jf. FNs verdenserklæring om menneskerettigheter art. 26. Videre viser Unit til at utveksling av personopplysninger i forbindelse med studentmobilitet vil være i en “ånd af gensidighed og internasjonalt samarbejde” som er anerkjent som en viktig interesse av EU³⁸.

7.6. Konkret forslag til lovregulering

7.6.1. Alternativ 1

Det ene alternativet er å definere studentmobilitet som en av institusjonenes oppgaver i universitets- og høyskoleloven i tillegg til å definere internasjonalisering som et av lovens formål. Hvis man pålegger institusjonene å jobbe for økt internasjonalisering og studentmobilitet for å heve kvaliteten på høyere utdanning, vil dette tydeliggjøre at studentmobilitet er en viktig samfunnsinteresse. Dette kan for eksempel reguleres under lovens formål og/ eller som en del av institusjonenes virksomhet, jf. § 1-1 c) eller § 1-3 i gjeldende universitets- og høyskolelov.

7.6.2. Alternativ 2

Det andre alternativet er å innta en ny bestemmelse om studentmobilitet i universitets- og høyskoleloven. Dette vil tydeliggjøre at bestemmelsen er ment å være et supplerende rettsgrunnlag i henhold til GDPR, og at det er anerkjent som en viktig samfunnsinteresse i tilknytning til overføring til tredjeland.

Ordlyden i en slik bestemmelse kan for eksempel være slik:

- 1) Utdanningsinstitusjonen kan behandle personopplysninger om studenter i forbindelse med studentmobilitet, for å ivareta allmenne interesser som internasjonalisering. Personopplysninger om studenter kan overføres til land utenfor EU/EØS så lenge institusjonene påser at overføring oppfyller kravene i GDPR kapittel V, slik at studentens rettigheter og friheter ivaretas.
- 2) Institusjonene kan ikke overføre andre opplysninger tilknyttet studenten enn det som er strengt nødvendig.
- 3) Dersom det er nødvendig å behandle sensitive personopplysninger for å oppfylle formål som nevnt i første ledd, må utdanningsinstitusjonen innhente samtykke fra studenten.

³⁸ Retningslinjer 2/2018 vedrørende undtagelser i artikkel 49 i forordning 2016/679 s. 11

8. Nasjonale fellestjenester: Behov for regelendringer i eksisterende bestemmelser

Units vurdering er at det også er behov for endringer i **eksisterende bestemmelser** i gjeldende universitets- og høyskolelov, som regulerer fellestjenester som Unit er ansvarlig for. Under vil det redegjøres for dette behovet.

8.1. Vitnemålsportalen

Vitnemålsportalen er i dag lovregulert i universitets- og høyskoleloven § 4-14.

8.1.1. Formålet til Vitnemålsportalen

Det er behov for å utvide formålet til Vitnemålsportalen, slik at portalen ikke bare verifiserer informasjon om vitnemål og karakterer, men også annen kompetanse (som f.eks. sertifiseringer). En slik endring er blant annet nødvendig for å tilby tjenester som «Min kompetanse» i fremtiden. Ved å bruke en vid formulering som «kompetanse», vil det ikke være behov for å endre lovens ordlyd hver gang noen nye aktører eller datakilder blir klare for å koble seg til Vitnemålsportalen. «Kompetanse» vil for eksempel kunne omfatte opplysninger fra AA-registeret, tolkeregisteret, NOKUT mv.

Ordlyden i uhl. § 4-14 første ledd kan derfor med fordel endres til:

«Nasjonal vitnemåls- og karakterportal skal sikre sannferdig informasjon om vitnemål, karakterer og annen informasjon om kompetanse med det formål å forhindre bruk av forfalsket dokumentasjon ved synliggjøring av egen kompetanse.»

8.1.2. Innhenting av informasjon fra flere datakilder

For å kunne innhente informasjon fra flere datakilder enn bare utdanningsinstitusjoner, er det også behov for å endre ordlyden i uhl. § 4-14 annet ledd. Unit foreslår også flere endringer i annet ledd, for å gjøre ordlyden og prosessen i Vitnemålsportalen enklere å forstå.

Ordlyden i § 4-14 annet ledd kan med fordel endres til:

«En persons fødselsnummer, D-nummer, samt informasjon som kan identifisere institusjonene og etatene som i sine databaser har opplysninger om personen, innhentes automatisk til portalen, uavhengig av om portalen er tatt i bruk av den personen informasjonen gjelder. Informasjon utover det som er nevnt i første punktum skal kun innhentes fra institusjonene og etatene når personen selv initierer dette i portalen. Den registrerte personen bestemmer hvem som skal få tilgang til informasjonen i portalen, hvilken informasjon det skal gis tilgang til, og for hvilket tidsrom.»

8.1.3. Videreføring av forskriftsbestemmelser i lovs form

Forskrift om Nasjonal vitnemåls- og karakterportal (Vitnemålsportalen) er gitt med hjemmel i universitets- og høyskoleloven § 4-14. Units vurdering er at de fleste bestemmelsene i forskrift om Vitnemålsportalen kan utgå, men det er behov for å videreføre enkelte presiseringer som i dag kun fremgår av forskriften.

Det er behov for å videreføre bestemmelsen i forskriftens § 6, som har følgende ordlyd: «Dokumenter som deles via Vitnemålsportalen kan kun verifiseres i sin opprinnelige digitale form».

Videre er det behov for å videreføre presiseringen om at det er Unit som er behandlingsansvarlig for personopplysninger i Vitnemålsportalen, jf. forskriftens § 3. Det bør presiseres i uhl. § 4-14 tredje ledd at Unit er behandlingsansvarlig for personopplysningene i Vitnemålsportalen. Unit ber også departementet ta stilling til om det er nødvendig å presisere i § 4-14 første ledd at departementet er eier av portalen, når det er Unit som har rollen som behandlingsansvarlig.

Unit foreslår at de ovennevnte presiseringene videreføres i lovbestemmelsen om Vitnemålportalen, jf. gjeldende bestemmelse i universitets- og høyskoleloven § 4-14.

8.2. Register for utestengte studenter (RUST)

Register for utestengte studenter er i dag lovregulert i universitets- og høyskoleloven § 4-12.

8.2.1. Dekkende navn for registeret

Informasjonen i Register for utestengte studenter (RUST) begrenser seg ikke kun til utestengte studenter, men også studenter som har fått et vedtak om eksamenskarantene, eller er funnet uskikket til et yrke. Videre inneholder RUST også informasjon om søkere som har fått opptakskarantene. Navnet på registeret er derfor ikke dekkende for den informasjonen det inneholder, og Unit opplever at mange misforstår ordbruken når det gjelder «utestenging». Unit foreslår derfor å endre navn på registeret til "Register for sanksjonerte søkere og studenter", jf. uhl. § 4-12 første ledd. Akronymet RUST kan og bør beholdes da det er godt innarbeidet i sektoren.

8.2.2. Om registrering, overføring og sletting av vedtak

Det går frem av uhl. § 4-12 annet ledd at «Universiteter og høyskoler skal registrere informasjon i registeret om vedtak etter § 3-7 åttende ledd, § 4-8 første til tredje ledd og § 4-10 tredje ledd, som får konsekvenser for opptak til studier og rett til å gå opp til eksamen ved andre institusjoner. Når vedtakets periode er utløpt, skal informasjonen om vedtaket slettes fra registeret». Dette er kun delvis korrekt, siden universiteter og høyskoler ikke registrerer informasjon om vedtak direkte i RUST, men i sitt *studieadministrative system*, og deretter blir informasjonen *overført* til RUST. Unit foreslår derfor å endre ordlyden i annet ledd første punktum.

8.2.3. Vedtak med kun lokale konsekvenser blir ikke overført til RUST

Det er ikke alle vedtak som blir fattet med hjemmel i uhl. § 3-7 åttende ledd og § 4-8 tredje ledd, som blir overført til RUST. I en rekke tilfeller får vedtaket kun lokale konsekvenser, og blir derfor ikke overført til RUST.

Det går frem av uhl. § 4-12 annet ledd annet punktum at «når vedtakets periode er utløpt, skal informasjonen om vedtaket slettes fra registeret». Her er det behov for å presisere at vedtaket også skal slettes fra institusjonens studieadministrative system.

Ordlyden i uhl. § 4-12 annet ledd kan med fordel endres til:

"Universiteter og høyskoler skal registrere vedtak etter § 3-7 åttende ledd, § 4-8 første til tredje ledd og § 4-10 tredje ledd i sitt studieadministrative system slik at vedtak som får konsekvenser for opptak til studier og rett til å gå opp til eksamen ved andre institusjoner overføres til RUST. Når vedtakets periode er utløpt skal informasjonen om vedtaket slettes fra både det studieadministrative systemet og fra RUST."

8.2.4. Behandlingsansvarlig

Det går ikke frem av gjeldende bestemmelse i uhl. § 4-12 hvilket organ som er behandlingsansvarlig. Det går frem av forskrift om register for utestengte studenter § 3 at Unit er behandlingsansvarlig. Units vurdering er at det bør fremgå av uhl. at det er Unit som er behandlingsansvarlig, og at forskriftsbestemmelsen kan utgå. Presiseringen av hvem som er behandlingsansvarlig kan tas med enten i uhl. § 4-12 tredje ledd, eller som et nytt fjerde ledd.

8.2.5. Videreføring av forskriftsbestemmelser i lovs form

Forskrift om register for utestengte studenter (RUST) er gitt med hjemmel i universitets- og høyskoleloven § 4-12. Dersom ovennevnte forslag til endringer i lovbestemmelsen om RUST tas til følge, er Units vurdering at bestemmelsene i forskrift om register for utestengte studenter kan utgå.

8.3. Current Research Information System (Cristin/NVI)

Rapportering til database for vitenskapelig publisering, det vil si Cristin, er idag lovregulert i universitets- og høyskoleloven § 7-7.

Cristin er et system for registrering av forskningspublikasjoner på nasjonalt nivå. Systemet er et rapporteringssystem over forskningspublikasjoner, samtidig som det inneholder informasjon om forskere, prosjekter og ulike forskningsenheter. Systemet skal blant annet gi en sentral oversikt over forskningsresultater, og utgjør i tillegg grunnlaget for rapportering for publikasjonspoeng, som er en del av grunnlaget for finansieringen av de forskningsinstitusjonene som mottar statlig resultatbasert finansiering av forskning basert på bl.a. indikatoren vitenskapelige publikasjoner.

Da systemet ble utviklet var hovedformålet å gjøre informasjon om forskning tilgjengelig for alle, men spesielt med tanke på forskningsmiljøene. En slik sammenstilling av informasjon om forskning ville ha en verdi i seg selv, samtidig som sammenstillingen også kunne øke det samfunnsmessige utbyttet av investeringene i forskning. I de siste årene har man sett at informasjonen som finnes i Cristin også kan anvendes på flere verdifulle måter.

I dag reguleres hvilke opplysninger som kan behandles i Cristin-systemet av uhl. § 7-7. Da bestemmelsen ble vedtatt var det krav om lovhjemmel for bruk av fødsel- og personnummer som sikker identifikator av de registrerte, og det er dette som er beskrevet som bestemmelsens formål. Etter gjeldende personvernregelverk er ikke dette lenger påkrevd, og behandlingen dekkes av personopplysningsloven § 12. Slik bestemmelsen i uhl. § 7-7 står i dag kan det i tillegg virke som Cristin kun skal inneholde informasjon tilknyttet forskning hvor aktørene mottar offentlig resultatbasert finansiering. Imidlertid er også andre prosjekter registrert i systemet, men det har vært usikkerhet om bestemmelsen egentlig hjemler dette.

For å ivareta Cristins overordnede formål om å gi forskningen økt samfunnsmessig verdi ved å se forskningen i flere sektorer i sammenheng, mener Unit det bør fremkomme tydeligere at også andre forskningsprosjekter enn de med resultatbasert finansiering kan registreres i systemet. Det fremgår av forarbeidene til bestemmelsen at det ikke er noe i veien for dette, men det er Units oppfatning at dette formålet bør komme klarere til uttrykk i bestemmelsen. I tillegg ser man nå også at flere institusjoner ønsker å kunne benytte seg av ulike sammenstillinger av data for analyseformål, herunder referansemåling. Dette er på siden av hva dataene i Cristin blir samlet inn for, og Unit mener derfor at det kan være behov for å nærmere beskrive formålene, slik at lovbestemmelsen om Cristin dekker dagens behov.

Helse- og omsorgsdepartementet innfører i disse dager også krav om å rapportere prosjekter. Vi foreslår derfor å tydeliggjøre dette ved å andre navnet på bestemmelsen. Dette vil bidra til å tydeliggjøre at det ikke kun er vitenskapelige publiseringer som kan registreres i systemet.

For ordens skyld opplyser Unit også om at det er flere virksomheter som er omfattet av bestemmelsen, som faller utenfor universitets- og høyskolelovens virkeområde for øvrig. Justis- og beredskapsdepartementet (daværende Justis- og politidepartementet) vurderte dette som uproblematisk i forbindelse med høringsrunden da bestemmelsen ble vedtatt, og Unit legger til grunn at dette fremdeles gjelder³⁹.

³⁹ Ot.prp.nr. 67 (2011-2012) Endring i universitets- og høyskoleloven (rapportering til database for vitenskapelig publisering) pkt. 3.1.2 og 3.1.3

På den bakgrunn foreslår Unit følgende endringer i bestemmelsen (endringer markert med ~~overstryk~~ og **fet skrift**):

§ 7-7. Rapportering til database for forskningsinformasjon

(1) Denne bestemmelsen har som formål å legge til rette for bruk av fødselsnummer som entydig identifikasjonsgrunnlag ved registrering av vitenskapelige publikasjoner i en nasjonal database for vitenskapelige publikasjoner.

(1) Database for forskningsinformasjon har som formål å samle og tilgjengeliggjøre oversikt og statistikk over norsk forskning, for eksempel informasjon om forskningsprosjekter, publikasjoner og datasett. Databasen skal også bidra til å forenkle forskningsadministrative oppgaver ved å legge til rette for gjenbruk av forskningsinformasjon. Informasjonen i systemet skal også kunne brukes til analyseformål. Informasjonen som genereres gjennom systemet kan også tas i bruk til formål som virksomhetsstyring, dokumentasjon og rapporteringer.

(2) Informasjonen i systemet vil være del av grunnlaget for finansieringen av de forskningsinstitusjoner som mottar statlig resultatbasert finansiering av forskning. Både universiteter og høyskoler, regionale helseforetak og institutter er omfattet av denne finansieringsordningen. Også andre forskningsprosjekter kan registreres i systemet.

(3) Så langt lovbestemt taushetsplikt ikke er til hinder for det, kan departementet ved forskrift eller enkeltvedtak gi pålegg til institusjoner som nevnt i annet ledd, om å rapportere til database for forskningsinformasjon navn og fødselsnummer for forfattere av vitenskapelige publikasjoner og prosjektdeltakere ved institusjonen. Fødselsnumrene skal bare være tilgjengelige for behandlingsansvarlig, databehandler og den som er registrert. ~~Departementet kan gi forskrift med regler om hvordan rapporteringen nærmere skal skje.~~ **Rapporteringen skjer etter nærmere rutiner fastsatt av den behandlingsansvarlige.**

I tillegg til endringene som foreslås anmoder Unit departement om å vurdere å hjemle behandlingsansvaret i loven for å tydeliggjøre at det er Unit om er behandlingsansvarlig, slik dette er gjort for Samordna opptak i uhl. § 4-16 tredje ledd.

8.4. Søkjetjeneste for godkjenning av utenlandske studier (GAUS)

GAUS er en database som inneholder vedtak om godkjenning av utenlandsk utdanning fattet av universiteter, høyskoler og NOKUT. Databasen er et lukket verktøy til bruk ved universiteter og høyskoler. Tjenesten er utviklet av Unit (daværende Samarbeidstiltaket FS) i 2014.

Formålet med tjenesten er å gjøre det mulig for utdanningsinstitusjonene og NOKUT å få innsyn i hverandres vedtak, herunder dele og gjenbruke informasjon om utdanninger som er godkjent som jevngod med utdanning som tilbys ved en institusjon omfattet av universitets- og høyskoleloven. Etablering av databasen bidro til at praksisen på området ble standardisert, i tillegg til å fremme og ivareta hensynet til likebehandling. Opprettelsen av GAUS førte videre til økt kvalitet i saksbehandlingen og innebar en betydelig effektivisering av arbeidet med godkjenning og innpassing av eksterne resultater ved utdanningsinstitusjonene.

Etter universitets- og høyskoleloven § 3-5 femte ledd er det NOKUT som har ansvaret for å formidle informasjon om institusjonenes vedtak om godkjenning av høyere utdanning og det er NOKUT som skal legge til rette for en samordnet nasjonal praksis Det samme fremgår også av Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning §6-1 fjerde ledd og §6-2, samt §1-5 (4).

Disse bestemmelsene har skapt noe forvirring i sektoren, spesielt rundt hvem som er pålagt å rapportere og hvordan rapporteringen skal skje. Flere institusjoner tolker bestemmelsene slik at de ikke har noen plikt til å registrere vedtak om godkjenning i GAUS. Unit mener at lov- og forskriftsteksten her

bør endres, for å bedre ivareta formålet med GAUS. Unit foreslår å endre fra en plikt for NOKUT til å formidle, til en plikt for institusjonene og NOKUT til å rapportere vedtakene inn i GAUS.

Unit foreslår derfor følgende endringer i universitets- og høyskoleloven § 3-5 om godskriving og faglig godkjenning (endringer markert med ~~overstryk~~ og **fet skrift**):

(1) Universiteter og høyskoler som tilbyr akkrediterte studier etter denne lov, skal godskrive beståtte emner, fag, eksamener eller prøver fra andre universiteter og høyskoler som tilbyr akkrediterte studier med samme antall studiepoeng i den utstrekning de oppfyller de faglige krav for en bestemt eksamen, grad eller utdanning ved institusjonen. Vedkommende institusjon skal påse at det ikke gis dobbel uttelling for samme faginnhold innenfor samme grad.

(2) Universiteter og høyskoler som tilbyr akkrediterte studier etter denne lov, kan gi fritak for deler av utdanning på grunnlag av annen velegnet eksamen eller prøve. Dokumentasjon av realkompetanse kan også gi grunnlag for fritak. Departementet kan pålegge institusjonene å samordne sin praksis.

(3) Universiteter og høyskoler som er akkrediterte etter denne lov avgjør selv søknader fra enkeltpersoner om godkjenning av annen høyere utdanning som faglig jevn god med utdanning som tilbys ved den enkelte institusjon. Godkjenning etter denne bestemmelsen gir rett til å bruke den tittel som er fastsatt for den utdanningen det er jevnført med.

(4) I særlige tilfeller kan godkjenning etter tredje ledd gis helt eller delvis på grunnlag av kunnskaper som er dokumentert på annen måte enn ved eksamen. Prøve til kontroll av de dokumenterte kunnskaper eller tilleggsprøve kan kreves avlagt.

*(5) NOKUT har ansvar for å formidle informasjon om institusjonenes vedtak om godkjenning av høyere utdanning etter tredje ledd og skal legge til rette for en samordnet nasjonal praksis. **Informasjon gjøres tilgjengelig ved at vedtak avleveres til databasen for godkjenning av utenlandsk utdanning.***

(6) For vurdering av utenlandsk doktorgrad i andre tilfeller enn ved søknad på utlyst stilling ved institusjonen, kan styret ved institusjonen fastsette at søkeren skal betale et vederlag som dekker institusjonens utgifter for vurderingen.

(7) Departementet kan gi forskrift om godskriving, saksbehandling og klageadgang etter denne bestemmelsen

I tillegg foreslås følgende endringer i Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (studiekvalitetsforskriften):

§ 1-5.NOKUTs oppgaver

(1) Generelt:

- Føre kontroll med at institusjonene etterlever krav som stilles i lov og forskrift som faller innenfor NOKUTs forvaltningsområde.
- Drive målrettet utviklingsarbeid med det formål å bidra til at kvaliteten i høyere utdanning og fagskoletilbud i Norge holder et høyt internasjonalt nivå.
- Veilede og gi råd på aktuelle områder, samt gi informasjon til aktørene i sektoren og samfunnet for øvrig.
- Sørge for at NOKUTs virksomhet er i tråd med internasjonale regler, standarder og praksis.

(2) Høyere utdanning:

- Akkreditere institusjoner og studier.
- Revidere akkrediteringer.
- Føre periodisk tilsyn med institusjonenes systematiske kvalitetsarbeid.
- Evaluere for å bedømme kvaliteten i høyere utdanning.

(3) Fagskoleutdanning:

- Gi godkjenning av fagskoleutdanning og fagområde.
- Revidere fagskoleutdanning og fagområde.
- Gi godkjenning av kvalitetssikringssystem for fagskoler.

(4) Generell godkjenning:

- Godkjenne høyere utdanning (generell godkjenning).
- Legge til rette for en samordnet nasjonal praksis av godkjenning etter universitets- og høyskoleloven § 3-5 femte ledd, og gi rådgivningsbistand til institusjonene.
- ~~Formidle informasjon om institusjonenes vedtak om godkjenning av høyere utdanning.~~
- Være og drive informasjonssenter etter Lisboakonvensjonen og møte som norsk representant i ENIC-nettverket, jf. Lisboakonvensjonens artikkel X.3.
- Føre og vedlikeholde listen om Generell studiekompetanse for søkere med utenlandsk utdanning (GSU-listen)

§ 6-1. Generell godkjenning som likestilt med norsk høyere utdanning

(4) NOKUT skal sørge for at vedtak om generell godkjenning gjøres tilgjengelige for universiteter og høyskoler. **Informasjon gjøres tilgjengelig ved at vedtak avleveres til databasen for godkjenning av utenlandsk utdanning.**

§ 6-2. Institusjonenes godkjenning av utenlandsk høyere utdanning

(1) Institusjon som etter lov om universiteter og høyskoler § 3-5 femte ledd har myndighet til selv å godkjenne enkeltpersoners utenlandske utdanning som faglig jevn god med grad eller utdanning institusjonen selv gir, skal ~~rapportere om sine avgjørelser til NOKUT~~ **avlevere informasjon om vedtak til databasen for godkjenning av utenlandsk utdanning.**

Et annet alternativ er at man ikke endrer studiekvalitetsforskriftens §§ 6-1 eller 6-2, men vedtar en ny bestemmelse om deling av godkjenningsvedtak ved overføring til GAUS i en ny bestemmelse om databasen for godkjenning av utenlandsk utdanning:

§ 6-3. Databasen for godkjenning av utenlandsk utdanning (GAUS)

(1) GAUS er et offentlig eid, lukket register som inneholder informasjon om vedtak om generell godkjenning av utenlandsk utdanning fattet av NOKUT og vedtak om faglig godkjenning av utenlandsk utdanning fattet av universiteter og høyskoler. Registerets formål er å legge til rette for en samordnet nasjonal praksis av godkjenning av utenlandsk utdanning.

(2) NOKUT, universiteter og høyskoler skal avlevere vedtak om generell godkjenning, godkjenning som faglig jevn god med grad eller utdanning institusjonen selv gir til databasen GAUS.

(3) Informasjon i registeret skal gjøres tilgjengelig for NOKUT, universiteter og høyskoler. Opplysningene i databasen behandles i tråd med rutiner fastsatt av UNIT, som er behandlingsansvarlig for registeret.

8.5. Database for statistikk om høyere utdanning (DBH)

Rapportering til Database for statistikk om høyere utdanning er i dag lovregulert i universitets- og høyskoleloven § 7-8.

Det pågår for tiden en høring om Norsk senter for forskningsdata AS (NSD), som har høringsfrist 01.10.2019. I rapporten til arbeidsgruppen er det anbefalt at forvaltningsoppgaver knyttet til Database for statistikk om høyere utdanning (og kanalregisteret) flyttes fra NSD til Unit.

Units vurdering er at dersom forvaltningen av DBH blir flyttet til Unit, vil det være mest hensiktsmessig og ryddig at Unit også får rollen som behandlingsansvarlig for personopplysninger i databasen. Det vil i så fall være behov for en lovendring i uhl. § 7-8 sjette ledd.

9. Behov for andre lovendringer

9.1. Krav til vitnemål

Unit er kjent med at flere institusjoner ønsker å erstatte papirvitnemål med digitale vitnemål. I den forbindelse kan det være behov for å endre ordlyden i uhl. § 3-11 slik at den blir mer digitaliseringsvennlig. Kravene som stilles til vitnemål i uhl. § 3-11, for eksempel i andre og tredje ledd er tilpasset vitnemål som utstedes på papir. Ved utstedelse av digitale vitnemål kan det være behov for å endre på dagens krav som stilles til gyldige vitnemål, og det kan også være behov for å stille tilleggskrav om digital signatur og verifisering.

9.2. Opptakskarantene og Samordna opptak

Det følger i dag av universitets- og høyskoleloven at institusjoner kan vedta opptakskarantene for søkere som har benyttet seg av forfalsket dokumentasjon i forbindelse med søknad om opptak, jf. Uhl. § 3-7 åttende ledd. Etter gjeldende regelverk må et slikt vedtak fattes av universitetets eller høyskolens styre eller institusjonens klagenemnd. Slik bestemmelsen er utformet innebærer det at Samordna opptak ikke kan fatte vedtak om opptakskarantene, og at en søker som har et vedtak om opptakskarantene ved en institusjon fritt kan søke om opptak ved en annen institusjon. I RUST (register for utestengte studenter, se kap 8.2 for merinformasjon) registreres vedtak om opptakskarantene som informasjonsutveksling mellom institusjonene, slik at de får en oppfordring til å undersøke vedkommendes dokumentasjon nøye. Et vedtak i RUST slettes automatisk når karantenetiden er utløpt, slik at det ikke vil være synlig i fremtiden.

Det har også vært en diskusjon i sektoren om et vedtak om opptakskarantene kun gjelder for den institusjonen som har fattet vedtaket, eller om det gjelder for alle institusjoner underlagt loven. Kunnskapsdepartementet har uttalt at av hensyn til søkeres rettssikkerhet gjelder vedtaket kun egen institusjon. Departementet viste til at dersom vedtaket skulle gjelde for alle institusjoner, måtte dette fremgå klart av loven, slik det gjør i forbindelse med vedtak om utestengelse, jf. uhl. § 4-8 første ledd. Unit vet likevel at det er ulik oppfatning om dette i sektoren, og at enkelte institusjoner fatter vedtak utover hva loven gir hjemmel for. Unit mener derfor det er behov for en klarere lovtekst på dette området. Units vurdering er at det i lys av et samordnet opptak, hvor utdanningsinstitusjonene saksbehandler for hverandre, er mest naturlig om vedtaket gjelder for alle institusjoner underlagt universitets- og høyskoleloven. I andre tilfeller virker det noe tilfeldig hvilken institusjon søkeren faktisk ikke får søke opptak hos. Unit foreslår følgende endringer i bestemmelsen i uhl. § 3-7 (endringer markert med **fet skrift**):

*(8) Den som har søkt opptak eller godkjenning etter §§ 3-4 og 3-5 ved bruk av falskt vitnemål eller andre falske dokumenter eller dokumenter utstedt fra falske institusjoner, vil få nevnte papirer inndratt og vil ikke gis opptak eller få godkjent utdanning i inntil ett år. **Et vedtak om opptakskarantene gjelder for alle institusjoner underlagt denne lov.** Vedtak om inndragning og vedtak om karantenetid etter denne bestemmelse treffes av styret selv eller institusjonens klagenemnd med to tredels flertall. **Samordna opptak kan også fatte vedtak om opptakskarantene og inndragelse av søknadspapirer.** Departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av departementet, jf. § 5-1 sjuende ledd, er klageinstans.*

9.3. Omtale av Unit i universitets- og høyskoleloven

Det er behov for at Samordna opptak rettes til Unit – Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning, de steder hvor Samordna opptak omtales som et organ i universitets- og høyskoleloven. Samordna opptak er ikke lenger et forvaltningsorgan, men en fellestjeneste som Unit tilbyr til sektoren, jf. uhl. § 4-16 første ledd som har riktig omtale.

9.4. Digital undervisningskompetanse

Det er et klart behov for å øke den utdanningsfaglige kompetansen knyttet til pedagogisk bruk av digitale verktøy i utdanningen. Per i dag er det noen relativt åpne nasjonale krav til utdanningsfaglig kompetanse på individnivå og på studieprogramnivå. Fra 1. september 2019 trer de siste endringene i Forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger i kraft. En viktig endring som er gjort i forskriften er at det er stilt tydeligere krav til utdanningsfaglig kompetanse for ansettelse som førsteamanuensis og professor. Forskriften inneholder ingen krav til digital pedagogisk kompetanse og den tydeliggjør heller ikke minstekrav institusjonene skal forfølge seg til, men det er stilt krav til at institusjonene utvikler kriterier for ansattes utdanningsfaglige kompetanse og hvordan denne skal vurderes. Vi har ikke sett at noen institusjoner stiller spesifikke krav til digital pedagogisk kompetanse og det er vanskelig, uten en større kartlegging, å vite hva institusjonene gjør eller planlegger å gjøre for å oppfylle de nye kravene. Før man eventuelt stiller nye og mer eksplisitte krav til digital pedagogisk kompetanse foreslår vi at NOKUT gjennomfører en kartlegging av dagens praksis, samt en juridisk utredning om hensiktsmessigheten ved eventuelt nye krav.

I tillegg til de krav som finnes på individnivå stilles det krav om utdanningsfaglig kompetanse på studieprogramnivå i NOKUTs studietilsynsforskrift. I dag stiller NOKUT kun krav om at fagmiljøet skal ha relevant utdanningsfaglig kompetanse. I merknadene påpeker NOKUT at dette også skal inkludere kompetanse til å utnytte digital teknologi for å fremme læring. Med tanke på digital pedagogisk kompetanse har NOKUT fokusert på dette i akkreditering og tilsynsprosesser i studieprogram som har tydelige læringsutbytter knyttet til digitalisering, eller for studietilbud som i hovedsak er nettbaserte og hvor man derfor må forvente at fagmiljøet har pedagogisk kompetanse tilpasset nettbasert læring. For å vurdere kravene i andre typer studier må NOKUT jobbe videre med operasjonalisering av kravene for å vurdere dette på en god og rettferdig måte.

Et relevant virkemiddel kan derfor være at NOKUT/KD vurderer om man skal lovregulere krav om digital pedagogisk kompetanse tydeligere. Som nevnt over er NOKUT opptatt av å sikre at lovpålagte krav har den den effekten vi ønsker. For å vurdere om det er fornuftig å regulere krav om digital pedagogisk kompetanse foreslår vi derfor at NOKUT gjennomfører en juridisk utredning hvordan man kan/bør regulere mulige krav og hvilke effekter disse vil ha.

9.5. Digital transformasjon: adgang til uttesting av ny praksis

I forbindelse med digital transformasjon, der omveltninger skjer for mange grunnleggende forhold samtidig, bør det være adgang til institusjonene for i en tidsbegrenset periode å gjennomføre prøveprosjekter som kan bygge kunnskap om konsekvenser av endringer både organisatorisk, teknologisk, regulatorisk og pedagogisk. Aktuelle områder er for eksempel nye vurderingsformer innen et studieprogram, forskningsprosjekter (i samsvar med etiske vurderinger fra REK) og administrative prosesser på et avgrenset felt.

9.6. Annet

Flere av innspillene som er kommet til utvalget er knyttet til nye vurderingsformer og eksamensavvikling. Digitalisering handler om å bruke teknologi til å fornye, forenkle og forbedre. Utvikling i regelverk med komplekse regler som har lokale tolkninger som spriker gir ikke godt utgangspunkt for felles digitale løsninger. Dette har vært en utfordring med sensurperioder,

begrunnelsesfrister og klagebehandling for digital eksamen når løsningene er nasjonale, men eksamensreglement lokalt.

Unit viser forøvrig også til vårt innspill om opptaksregelverk som ble sendt inn til utvalget 24.01.2019, og Felles klagenemnds innspill om studentrettigheter og plikter som ble sendt inn 21.02.2019.

1. Vedlegg: forslag til lovtekst

- **Lovbestemmelse om Units mandat**

Ordlyden i en bestemmelse om regulering av Units mandat kan for eksempel være slik:

(1) Unit – Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning er ansvarlig for å samordne, levere og forvalte fellestjenester innen administrasjon, utdanning og forskning i universitets- og høyskolesektoren.

(2) Departementet kan gi forskrift om fellestjenester i sektoren, herunder krav til organisering, brukermedvirkning, finansielle bidrag, bruk og forvaltning.

(3) Utdanningsinstitusjonene skal samarbeide med Unit for å sikre effektiv ressursbruk, kvalitet og standardisering av fellestjenester.

- **Forskrift om datadeling**

Ordlyden i en bestemmelse om datadeling kan for eksempel være slik:

1) Unit kan gjenbruke og viderebruke data fra statlige, fylkeskommunale og private utdanningsinstitusjoner, offentlige systemer og offentlige myndigheter til å opprette tjenester for administrasjon, beslutningsstøtte, utdanning og forskning for universitets- og høyskolesektoren, innenfor Units virkeområde.

2) Departementet kan gi forskrift om datadeling i universitets- og høyskolesektoren.

- **Åpen forskning**

Formidling er en viktig oppgave for universiteter og høyskoler. Det bør vurderes om forskningsdata skal nevnes spesielt i drøftingen av formidling, med begrunnelse i prinsippet med åpen tilgang til forskningsresultater.

- **Taushetsplikt**

Ordlyden i bestemmelse om unntak fra taushetsplikten kan for eksempel være slik:

Når det finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser, kan utdanningsinstitusjonene og Unit utlevere taushetsbelagte opplysninger til forskning, uten hinder av sin taushetsplikt etter forvaltningsloven.

- **Læringsanalyse**

Alternativ 1

Det ene alternativet er å definere læringsanalyse som en av institusjonenes oppgaver i universitets- og høyskoleloven. Det kan være aktuelt å pålegge institusjonene bruk av læringsanalyse for å heve kvaliteten på høyere utdanning, og for å tydeliggjøre at læringsanalyse er en viktig samfunnsinteresse. Dette kan for eksempel reguleres under lovens formål eller institusjonenes virksomhet, jf. kap 1, § 1-1 og § 1-3, i gjeldende universitets- og høyskolelov.

Alternativ 2

Det andre alternativet er å innta en ny bestemmelse om læringsanalyse i universitets- og høyskoleloven, tilsvarende den man har om studieadministrasjon i § 4-15 i gjeldende universitets- og høyskolelov. Dette kan vurderes dersom man ikke ønsker å pålegge institusjonene en plikt til læringsanalyse, men fortsatt ønsker å gi dem "mulighet" til å ta i bruk læringsanalyse, og samtidig sikre tilstrekkelig rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger.

Ordlyden i en bestemmelse om læringsanalyse kan for eksempel være slik:

1) Utdanningsinstitusjonen kan behandle personopplysninger om studenter til læringsanalyse som har til formål å heve kvaliteten på høyere utdanning. Personopplysninger om studenter kan blant annet behandles til læringsanalyse som innebærer tilrettelegging av undervisning og læringsprosesser til den enkelte student.

2) Dersom det er nødvendig å behandle sensitive personopplysninger for å oppfylle formål som nevnt i første ledd, må utdanningsinstitusjonen innhente samtykke fra studenten.

- **Studentmobilitet**

Alternativ 1

Det ene alternativet er å definere studentmobilitet som en av institusjonenes oppgaver i universitets- og høyskoleloven eller definere internasjonalisering som et av lovens formål. Hvis man pålegger institusjonene å jobbe for økt internasjonalisering og studentmobilitet for å heve kvaliteten på høyere utdanning, vil dette tydeliggjøre at studentmobilitet er en viktig samfunnsinteresse. Dette kan for eksempel reguleres under lovens formål eller institusjonenes virksomhet, jf. § 1-1 c) eller § 1-3 i gjeldende universitets- og høyskolelov.

Alternativ 2

Det andre alternativet er å innta en ny bestemmelse om studentmobilitet i universitets- og høyskoleloven. Dette vil tydeliggjøre at bestemmelsen er ment å være et supplerende rettsgrunnlag i henhold til GDPR. Samtidig er det viktig at studentmobilitet også anerkjennes som en viktig interesse.

Ordlyden i en bestemmelse om studentmobilitet kan for eksempel være slik:

1) Utdanningsinstitusjonen kan behandle personopplysninger om studenter i forbindelse med studentmobilitet, for å ivareta allmenne interesser som internasjonalisering. Personopplysninger om studenter kan overføres til land utenfor EU/EØS så lenge institusjonene påser at overføring oppfyller kravene i GDPR kapittel V, slik at studentens rettigheter og friheter ivaretas.

2) Institusjonene kan ikke overføre andre opplysninger tilknyttet studenten enn det som er strengt nødvendig.

3) Dersom det er nødvendig å behandle sensitive personopplysninger for å oppfylle formål som nevnt i første ledd, må utdanningsinstitusjonen innhente samtykke fra studenten.

- **Nasjonale register og fellestjenester**

Vitnemålsportalen:

Uhl. § 4-14:

(1) Nasjonal vitnemåls- og karakterportal skal sikre sannferdig informasjon om vitnemål, karakterer og annen informasjon om kompetanse med det formål å forhindre bruk av forfalsket dokumentasjon ved synliggjøring av egen kompetanse.

(2) En persons fødselsnummer, D-nummer, samt informasjon som kan identifisere institusjonene og etatene som i sine databaser har opplysninger om personen, innhentes automatisk til portalen, uavhengig av om portalen er tatt i bruk av den personen informasjonen gjelder. Informasjon utover det som er nevnt i første punktum skal kun innhentes fra institusjonene og etatene når personen selv initierer dette i portalen. Den registrerte personen bestemmer hvem som skal få tilgang til informasjonen i portalen, hvilken informasjon det skal gis tilgang til, og for hvilket tidsrom

(3) Unit er ansvarlig for Vitnemålsportalen, og er også behandlingsansvarlig for personopplysninger i portalen.

(4) Dokumenter som deles via Vitnemålsportalen kan kun verifiseres i sin opprinnelige digitale form.

Register for utestengte studenter:

Uhl. § 4-12:

(1) Register for sanksjonerte søkere og studenter (RUST) er et offentlig eid register som skal sikre effektiv informasjonsutveksling. Informasjonen i registeret skal gjøres tilgjengelig for universiteter, høyskoler, Unit og NOKUT når informasjonen er nødvendig for deres virksomhet. Formålet med registeret er å hindre at en kandidat eller søker som har mistet rettigheter som følge av vedtak nevnt i annet ledd, får slike rettigheter ved en annen institusjon.

(2) Universiteter og høyskoler skal registrere vedtak etter § 3-7 åttende ledd, § 4-8 første til tredje ledd og § 4-10 tredje ledd i sitt studieadministrative system slik at vedtak som får konsekvenser for opptak til studier og rett til å gå opp til eksamen ved andre institusjoner overføres til RUST. Når vedtakets periode er utløpt skal informasjonen om vedtaket slettes fra både det studieadministrative systemet og fra RUST.

(3) Unit er ansvarlig for RUST, og er også behandlingsansvarlig for personopplysninger i registeret.

Cristin, universitets- og høyskoleloven § 7-7

§ 7-7. Rapportering til database for vitenskapelig publisering

~~(1) Denne bestemmelsen har som formål å legge til rette for bruk av fødselsnummer som entydig identifikasjonsgrunnlag ved registrering av vitenskapelige publikasjoner i en nasjonal database for vitenskapelige publikasjoner.~~

(1) Database for vitenskapelig publisering har som formål å samle og tilgjengeliggjøre oversikt og statistikk over norsk forskning, for eksempel informasjon om forskningsprosjekter, publikasjoner og datasett. Databasen skal også bidra til å forenkle forskningsadministrative oppgaver ved å legge til rette for gjenbruk av forskningsinformasjon. Informasjonen i systemet skal også kunne brukes til analyseformål. Informasjonen som genereres gjennom systemet kan også tas i bruk til interne formål som virksomhetsstyring, dokumentasjon og rapporteringer.

(2) Informasjonen i systemet vil være del av grunnlaget for finansieringen av de forskningsinstitusjoner som mottar statlig resultatbasert finansiering av forskning. Både universiteter og høyskoler, regionale helseforetak og institutter er omfattet av denne finansieringsordningen. Også andre forskningsprosjekter kan registreres i systemet.

~~(3) Så langt lovbestemt taushetsplikt ikke er til hinder for det, kan departementet ved forskrift eller enkeltvedtak gi pålegg til institusjoner som nevnt i annet ledd, om å rapportere til database for vitenskapelig publisering navn og fødselsnummer for forfattere av vitenskapelige publikasjoner ved institusjonen. Fødselsnumrene skal bare være tilgjengelige for behandlingsansvarlig, databehandler og den som er registrert. Departementet kan gi forskrift med regler om hvordan rapporteringen nærmere skal skje.~~ **Rapporteringen skjer etter nærmere rutiner fastsatt av den behandlingsansvarlige.**

Søketjeneste for godkjenning av utenlandske studier (GAUS)

- Endringer i universitets- og høyskoleloven § 3-5

(1) Universiteter og høyskoler som tilbyr akkrediterte studier etter denne lov, skal godskrive beståtte emner, fag, eksamener eller prøver fra andre universiteter og høyskoler som tilbyr akkrediterte studier med samme antall studiepoeng i den utstrekning de oppfyller de faglige krav for en bestemt eksamen, grad eller utdanning ved institusjonen. Vedkommende institusjon skal påse at det ikke gis dobbel uttelling for samme faginnhold innenfor samme grad.

(2) Universiteter og høyskoler som tilbyr akkrediterte studier etter denne lov, kan gi fritak for deler av utdanning på grunnlag av annen velegnet eksamen eller prøve. Dokumentasjon av realkompetanse kan også gi grunnlag for fritak. Departementet kan pålegge institusjonene å samordne sin praksis.

(3) Universiteter og høyskoler som er akkrediterte etter denne lov avgjør selv søknader fra enkeltpersoner om godkjenning av annen høyere utdanning som faglig jevngrad med utdanning som tilbys ved den enkelte institusjon. Godkjenning etter denne bestemmelsen gir rett til å bruke den tittel som er fastsatt for den utdanningen det er jevnført med.

(4) I særlige tilfeller kan godkjenning etter tredje ledd gis helt eller delvis på grunnlag av kunnskaper som er dokumentert på annen måte enn ved eksamen. Prøve til kontroll av de dokumenterte kunnskaper eller tilleggsprøve kan kreves avlagt.

(5) NOKUT har ansvar for å formidle informasjon om institusjonenes vedtak om godkjenning av høyere utdanning etter tredje ledd og skal legge til rette for en samordnet nasjonal praksis. **Informasjon gjøres tilgjengelig ved at vedtak avleveres til databasen for godkjenning av utenlandsk utdanning.**

(6) For vurdering av utenlandsk doktorgrad i andre tilfeller enn ved søknad på utlyst stilling ved institusjonen, kan styret ved institusjonen fastsette at søkeren skal betale et vederlag som dekker institusjonens utgifter for vurderingen.

(7) Departementet kan gi forskrift om godskriving, saksbehandling og klageadgang etter denne bestemmelsen

- Endringer i Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (studiekvalitetsforskriften):

§ 1-5.NOKUTs oppgaver

(1) Generelt:

- Føre kontroll med at institusjonene etterlever krav som stilles i lov og forskrift som faller innenfor NOKUTs forvaltningsområde.
- Drive målrettet utviklingsarbeid med det formål å bidra til at kvaliteten i høyere utdanning og fagskoletilbud i Norge holder et høyt internasjonalt nivå.
- Veilede og gi råd på aktuelle områder, samt gi informasjon til aktørene i sektoren og samfunnet for øvrig.
- Sørge for at NOKUTs virksomhet er i tråd med internasjonale regler, standarder og praksis.

(2) Høyere utdanning:

- Akkreditere institusjoner og studier.
- Revidere akkrediteringer.
- Føre periodisk tilsyn med institusjonenes systematiske kvalitetsarbeid.
- Evaluere for å bedømme kvaliteten i høyere utdanning.

(3) Fagskoleutdanning:

- Gi godkjenning av fagskoleutdanning og fagområde.
- Revidere fagskoleutdanning og fagområde.
- Gi godkjenning av kvalitetssikringssystem for fagskoler.

(4) Generell godkjenning:

- Godkjenne høyere utdanning (generell godkjenning).
- Legge til rette for en samordnet nasjonal praksis av godkjenning etter universitets- og høyskoleloven § 3-5 femte ledd, og gi rådgivningsbistand til institusjonene.
- ~~Formidle informasjon om institusjonenes vedtak om godkjenning av høyere utdanning.~~
- Være og drive informasjonssenter etter Lisboa-konvensjonen og møte som norsk representant i ENIC-nettverket, jf. Lisboa-konvensjonens artikkel X.3.
- Føre og vedlikeholde listen om Generell studiekompetanse for søkere med utenlandsk utdanning (GSU-listen)

§ 6-1. Generell godkjenning som likestilt med norsk høyere utdanning

(4) NOKUT skal sørge for at vedtak om generell godkjenning gjøres tilgjengelige for universiteter og høyskoler. **Informasjon gjøres tilgjengelig ved at vedtak avleveres til databasen for godkjenning av utenlandsk utdanning.**

§ 6-2. Institusjonenes godkjenning av utenlandsk høyere utdanning

(1) Institusjon som etter lov om universiteter og høyskoler § 3-5 femte ledd har myndighet til selv å godkjenne enkeltpersoners utenlandske utdanning som faglig jevngod med grad eller utdanning institusjonen selv gir, skal ~~rapportere om sine avgjørelser til NOKUT~~ **avlevere informasjon om vedtak til databasen for godkjenning av utenlandsk utdanning.**

- Alternativt forslag til endring i forskriften:

§ 6-3. Databasen for godkjenning av utenlandsk utdanning (GAUS)

(1) GAUS er et offentlig eid, lukket register som inneholder informasjon om vedtak om generell godkjenning av utenlandsk utdanning fattet av NOKUT og vedtak om faglig godkjenning av utenlandsk utdanning fattet av universiteter og høyskoler. Registerets formål er å legge til rette for en samordnet nasjonal praksis av godkjenning av utenlandsk utdanning.

(2) NOKUT, universiteter og høyskoler skal avlevere vedtak om generell godkjenning, godkjenning som faglig jevngod med grad eller utdanning institusjonen selv gir til databasen GAUS.

(3) Informasjon i registeret skal gjøres tilgjengelig for NOKUT, universiteter og høyskoler. Opplysningene i databasen behandles i tråd med rutiner fastsatt av UNIT, som er behandlingsansvarlig for registeret.

- **Andre forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven**

- Endringer i uhl. § 3-7 åttende ledd

§ 3-7. Studentopptak

(1) Departementet kan gi forskrift om nasjonal samordning av opptak.

(2) Departementet kan gi forskrift om klagebehandling og rangering av søkerne.

(3) Det skal være eget opptak til høyere grads studier.

(4) Departementet kan fastsette adgangsregulering når det er nødvendig etter en samlet vurdering av utdanningen i landet.

(5) Når kapasitetshensyn eller ressurs-hensyn krever det, kan styret selv regulere adgangen til det enkelte studium eller deler av det, innenfor de rammer og mål som gis av departementet.

(6) Bruk av falske vitnemål eller andre falske dokumenter er forbudt. Tilsvarende gjelder for dokumenter utstedt fra falske institusjoner. Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om hva som anses som falske vitnemål, falske dokumenter og dokumenter utstedt fra falske institusjoner etter denne bestemmelsen.

(7) Dersom en institusjon under denne lov, NOKUT eller Samordna opptak oppdager at en søker har levert falskt vitnemål eller andre falske dokumenter eller dokumenter utstedt fra falske institusjoner, skal forholdet anmeldes til politiet.

(8) Den som har søkt opptak eller godkjenning etter §§ 3-4 og 3-5 ved bruk av falskt vitnemål eller andre falske dokumenter eller dokumenter utstedt fra falske institusjoner, vil få nevnte papirer inndratt og vil ikke gis opptak eller få godkjent utdanning i inntil ett år. **Et vedtak om opptakskarantene gjelder for alle institusjoner underlagt denne lov.** Vedtak om inndragning og vedtak om karantenetid etter denne bestemmelse treffes av styret selv eller institusjonens klagenemnd med to tredels flertall. **Samordna opptak kan også fatte vedtak om opptakskarantene og inndragelse av søknadspapirer.**

Departementet eller særskilt klageorgan oppnevnt av departementet, jf. § 5-1 sjuende ledd, er klageinstans.

(9) Dersom en institusjon har rekruttert utenlandske studenter ved å benytte eksterne formidlingstjenester, har institusjonen ansvar for

- a) at studentene har fått tilfredsstillende informasjon om de studier vedkommende er opptatt til, herunder om studiets oppbygging, hvilken tid studiet er normert til og hvilke faglige krav som stilles.
- b) at studenten har fått tilfredsstillende informasjon om lærestedet, herunder om institusjonens ulike tilbud til studenter.

c) å være informert om på hvilken måte studenten er rekruttert og på hvilke betingelser tjenesten er tilbudt studenten